

Національний університет «Острозька академія»

Заочний відділ

Кафедра англійської філології

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему:

«Розвиток комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення англійської мови»

Виконала: студентка II курсу, групи ЗМА-2

спеціальності: 035 Філологія

спеціалізації: германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

Ліннік Олена Олександрівна

Керівник: к.ф.н., Заблоцький Юрій Валкрійович

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Роботу розглянуто і допущено до захисту

на засіданні кафедри англійської філології

протокол № ____ від “__” _____ 2023 р.

Зав.кафедри _____ Анатолій ХУДОЛІЙ

Острог – 2023 рік

ПЛАН

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ ШКІЛЬНОЇ ЛАНКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1. Формування комунікативних навичок крізь призму комунікативної компетентності.....9

1.2. Інтерактивне навчання – як метод розвитку комунікативних навичок в рамках комунікативного підходу.....14

1.3. Психолого-педагогічні умови формування комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення іноземної мови..... 23

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ТА МОВНІЙ ШКОЛІ «ЦЕНТР НАТХНЕННЯ»

2.1. Нормативна правова база реалізації освітніх програм в загальноосвітніх школах та їх порівняльні характеристики.....34

2.2. Опис методів, що застосовуються вчителями на уроках англійської мови у порівнюваних школах.....44

2.3. Практичне дослідження впливу психолого-педагогічних умов на розвиток комунікативних навичок..... 51

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ МЕТОДІВ ТА ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Аналіз дослідження впливу психолого-педагогічних умов на розвиток комунікативних навичок.....57

3.2. Фактори, що впливають на ефективність формування комунікативних навичок учнів середньої шкільної ланки на уроках англійської мови.....66

3.3. Рекомендації щодо покращення формування комунікативних навичок.....69

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Україна 23 червня 2022 року офіційно задекларувала стратегічний курс до членства в ЄС. В цей день Європейська Рада надала Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу [78]. У проєкті закону, крім всього іншого, передбачається врегулювання використання англійської мови в окремих публічних сферах суспільного життя. У першу чергу, це стосується міжнародних комунікацій. Розширення сфери застосування англійської мови в Україні сприятиме активізації процесів інтеграції українців у європейську спільноту. Цілком логічним є те, що 28 червня 2023 року президент В. Зеленський запропонував новий статус для англійської мови в Україні — як мови міжнародного спілкування і подав відповідний законопроект №9432 [54]. Тому дуже важливим та актуальним перед педагогами постає завдання сформувати особистість, яка буде здатна брати участь у міжкультурній комунікації, першопочатковим кроком чого є розвиток комунікативних навиків серед школярів у вивченні англійської мови.

З цієї причини, ми вирішили дослідити процес розвитку комунікативних навичок у дітей середнього шкільного віку під час вивчення англійської мови. Чому у дітей середнього шкільного віку? Підлітковий вік часто вважається одним із найскладніших етапів у житті людини. Це період інтенсивних фізичних і психологічних змін. Підлітки зіштовхуються зі станами психічного навантаження, незрозуміння та пошуку власної ідентичності, а також вчать соціально взаємодіяти, що часто призводять до конфліктів. Однак важливо пам'ятати, що цей період, також може бути часом великих можливостей і особистісного зростання. Це час, коли починають формуватись свої цінності, інтереси та мрії. За належної підтримки та позитивних стосунків з турботливими дорослими, діти можуть розвивати свої таланти, навички та незалежність.

Дослідженням розвитку комунікативних навичок під час вивчення іноземної мови займалися багато авторів. Ще у 70-х роках ХХ ст. розпочалися інтенсивні дослідження комунікативного підходу, які пов'язують з іменами Н.Хомського та Д. Хаймза. В подальшому дослідження в цьому напрямку продовжили такі відомі дослідники, як Х. Стерн, М. Халлідей (Великобританія), С. Савінгтон, М. Лабов

(США), Г. Уїдоусан, У. Литлвуд (Англія), Г. Е. Піфо (Германія), Ю. І. Пассов (росія). Розробкою методик, спрямованих на розвиток комунікативних навичок учнів займалися Нунан Д. (Австралія), Ріверс В. (США). Також вивчення цього питання здійснювалося з точки зору психологічних напрямків та педагогічної науки, і пов'язують з іменами таких представників: А. Маслоу і К. Роджерс, М. М. Бахтін, П. Я. Гальперін, Г. В. Ложкін, С. Л. Рубінштейн, Г. О. Балл, Н. В. Кузьміна, Є. В. Руденський Леонтєв, А. Спільним елементом у всіх цих підходах є акцент на важливості розвитку комунікативних навичок для успішного спілкування та самореалізації особистості. Особливий підхід до питання розвитку комунікативних навичок представлений у працях Л. С. Виготського, який розглядав спілкування як головну умову особистісного розвитку та виховання дітей.

Розвиток підростаючого покоління як особистостей з індивідуальними, творчими та інтелектуальними здібностями, а також забезпечення їх прав і потреб, розглядалися й біхевіористами. Засновник біхевіоризму Дж. Уотсон описав процес формування навичок, побудувавши криву навчання на прикладі стрільби з лука, таким чином сформулювавши закономірність про те, що формування навички відбувається швидше саме на початковому етапі навчання. Мовлення розглядається біхевіористами як вид навички, тому всі закони, що пояснюють процес формування нових навичок, дійсні для формування комунікативної компетентності.

Серед українських дослідників, які активно вивчали питання розвитку комунікативних навичок учнів середньої школи та розробляли методичні підходи до покращення комунікативної компетенції можна виділити наступних авторів: Кравченко Н. М., Бондар Л. М., Бацевич Ф. С., Максименко С. Д., О. Вовченко, Т. Стеченко, О. П. Петрашук Л. Біркун, Корніяка О. М. та інші.

Крім того, американська організація Partnership for 21st Century Learning запропонувала перелік навичок, які необхідні, щоб бути успішними в житті в 21 столітті. Цей перелік отримав назву «Навички 21 сторіччя», до яких відносять серед усіх інших комунікативні навички. Також, у 2015 р. організація економічного співробітництва і розвитку, опублікувала результати трирічного дослідження «Навички для розвитку суспільства», згідно яких встановлено, що комунікативні

якості визначають життєвий успіх нітрохи не менше, ніж професійні вміння та академічна успішність [49]. У 2020 році згідно звіту про «Майбутні робочі місця» Всесвітнього економічного форуму у Давосі, зазначено, що до 2025 р. близько 50% працівників будуть змушені перекваліфіковуватися [91]. Щоб відповідати новим кваліфікаційним вимогам та залишатися конкурентоспроможним, потрібно володіти певними вміннями та навичками, їх можна поділити на 4 блоки: вирішення проблем, самоврядування, робота з людьми та технології і розвиток. Перші три з яких не можливі без розвинених комунікативних навичок. Очевидно, що ці навички має формувати і розвивати сучасна загальноосвітня школа.

Хоча й багато проведено досліджень на цю тематику, але питання формування та розвитку комунікативних навиків при вивченні англійської мови не втрачає своєї актуальності. Адже кожних кожні 20-25 років у світі відбувається зміна поколінь, і, до прикладу, ті методи які були прийнятними для покоління Міленніалів (люди, які народилися у період з 1981 по 1996) зовсім неефективні для сучасного покоління – Альфа (діти народженні після 2010 року). Крім того, аналіз останніх досліджень і публікацій з теми показав, що вивченню питання формування комунікативних навиків саме серед підлітків мало приділялось уваги, на відміну від такої категорії як дошкільнята та молодші школярі.

Мета роботи – охарактеризувати та проаналізувати теоретичні основи, а також практичні методи розвитку комунікативних навиків у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення англійської мови.

Об'єкт дослідження: процес формування комунікативних навиків у дітей середньої шкільної ланки.

Предмет дослідження: фактори, що впливають на розвиток комунікативних навиків у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення англійської мови, включаючи методи та стратегії викладання англійської мови, мотивацію дітей, їхній рівень володіння мовою, та інші фактори, які можуть бути виявлені під час дослідження та впливати на процес навчання і розвитку комунікативних навиків.

Завдання дослідження:

- 1) охарактеризувати теоретичні основи розвитку комунікативних навиків у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення іноземної мови;
- 2) дослідити вплив інтрактивного методу навчання англійської мови на розвиток комунікативних навичок;
- 3) вивчити психолого-педагогічні умови формування комунікативних навиків у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення іноземної мови.
- 4) проаналізувати законодавчу та нормативно-правову базу реалізації освітнього процесу в сучасних умовах;
- 5) порівняти методи розвитку комунікативних навиків під час вивчення англійської мови у різних класах та школах;
- 6) експериментально дослідити особливості формування комунікативних навиків в учнів середніх класів на уроках англійської мови та зробити висновки;
- 7) визначити, які аспекти вивчення англійської мови допомагають розвивати комунікативні навички;
- 8) дослідити чи існують фактори, що перешкоджають розвитку комунікативних навиків у дітей та, якщо такі виявляться, надати пропозиції щодо їх подолання;
- 9) запропонувати найефективніший підхід у формуванні комунікативних навиків у школярів на уроках англійської мови.

Відповідно до мети та поставлених завдань застосовано такі **методи**:

- теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових джерел з проблеми дослідження);
- емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, контент-аналіз, методика «Тест оцінки комунікативних умінь» А. А. Кареліна, методика «Діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн» в модифікації А. М. Парафіян.);
- методи математичної статистики для кількісного і якісного аналізу отриманих результатів анкетування.

Для виконання дослідження сформувавши наступну гіпотезу: *"Використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови і, що дуже важливо,*

позитивний психоемоційний стан учнів в поєднанні з здатністю вчителя створювати комфортну та дружню атмосферу на уроках - підтримує та мотивує учнів у їх навчанні і сприяє більш ефективному формуванню комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки у вивченні англійської мови".

Для перевірки гіпотези роботою передбачено практичне дослідження у формі анкетування школярів та спостереження за ними під час проведення уроків англійської мови за різними методиками.

Дослідно-експериментальна робота виконувалася на базі закладів середньої загальної освіти м. Шепетівки та с.Судилків Шепетівського району:

- Шепетівський навчально-виховний комплекс №3 у складі «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів ім. Н. Рибачака та ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою»,

- Судилківський ліцей з початковою школою та гімназією Судилківської сільської ради Шепетівського району Хмельницької області;

та мовної школи:

- «Центр Натхнення», м . Шепетівка.

На діагностичному етапі дослідження вибірка складала 121 учень, у формульованому експерименті були задіяні 102 школярі – учні 6 «А» (20 учнів) та 8 «Б» класів (21 учень) Судилківського ліцею, учні 6 «Б» (30 учнів) та 8 «А» (21 учень) класів ліцею м. Шепетівка та учні 11-14 років мовної школи «Центр Натхнення» (10 учнів).

Наукова новизна цієї роботи полягає в тому, що пропонується комплексний підхід до розуміння та вирішення проблеми формування комунікативних навичок серед учнів середньої шкільної ланки під час вивчення англійської мови, враховуючи їхні психоемоційний стан та самооцінку, мотивацію та підтримку дорослих, що дозволяє докладніше розглянути проблему та запропонувати рекомендації для практичного застосування.

Практична значимість даного дослідження передбачає, що отримані результати допоможуть батькам, психологам та педагогам при роботі з підлітками.

Також ця робота стане базою для подальшого дослідження, і написання проекту по будівництву англomовної школи- кавярні, де діти навчатимуться разом з батьками.

Апробація. Основні тези досліджуваної проблеми були включені у доповідь X Міжнародної науково-практичної дистанційної конференції *Modern Problems of Science, Education and Society* та надруковані у збірнику матеріалів конференції. За результатами дослідження опубліковано наукову статтю на тему: «Нормативно – правове забезпечення розвитку комунікативних навичок під час вивчення англійської мови серед учнів середньої шкільної ланки» у Науковому журналі «Наукові записки Національного університету «Острозька академія» серія Філологія в категорії «Б», проіндексованого у *Index Copernicus*.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, 3-х розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та налічує 12 додатків, 7 рисунків, 8 таблиць. Загальний обсяг 109 сторінок. Список використаних джерел 92 позиції.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ ШКІЛЬНОЇ ЛАНКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1. Формування комунікативних навичок крізь призму комунікативної компетентності

Зміни, що відбуваються в сучасних міжнародних відносинах і засобах спілкування, вимагають вищого рівня комунікативної компетентності та вдосконалення філологічної підготовки. І успішна англомова комунікація – це вже не пріоритет, а потреба сучасності. Сьогодні на перший план виступає така вимога, як власний комунікативний досвід, де присутня активна практика самостійного свідомого розв'язання мовленнєвих завдань, а не лише наслідування зразка. Відповідно, динамічна зміна умов життя диктує збільшені вимоги до шкільної та позашкільної освіти, серед яких особливого значення набуває формування в учнів комунікативних навичок під час вивчення англійської мови.

У психолого-педагогічній літературі використовуються терміни «комунікативні вміння» та (або) «комунікативні навички», які спеціально розмежовуються лише у певних контекстах, але в більшості випадків вживаються як синонімічні. Також, деякі автори вважають, що комунікативні вміння в широкому розумінні, можуть застосовуватись як синонім комунікативної компетентності [75]. Дані поняття були предметом дослідження великої кількості науковців, серед яких Л.С. Виготський, Ф. С. Бацевич П.Я., Гальперін, О.О. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн, Дж. Уотсон, С.Д. Максименко, В.А. Барабанщиков та ін.

Зокрема, Л. Тригубта І. Власенко розглядають комунікативні навички як свідомі, проте автоматизовані дії, які сприяють швидкому відбиттю у свідомості людини комунікативних ситуацій та визначають успішність сприйняття та розуміння об'єктивної реальності і відповідного впливу на неї у процесі комунікації. Комунікативні навички – це як характеристика, що демонструє механізми взаємодії індивіда з іншими людьми у процесі комунікації, показує, чи правильно він їх розуміє та транслює дані, отримані від світу, навколишніх та самого себе [75].

Зимня І.О. розглядає комунікативні навички як елемент комунікативної компетентності у сукупності з комунікативними вміннями - вміннями поводити себе в нових соціальних структурах, знаннями культурних норм та обмежень у спілкуванні, знаннями традицій, етикету у сфері спілкування [15].

Комунікативні навички розуміються як індивідуально-психологічні особливості особистості, що забезпечують ефективну взаємодію та адекватне порозуміння між людьми у процесі спілкування чи виконання спільної діяльності. На думку авторів, комунікативні навички дозволяють успішно вступати в контакт із іншими людьми, здійснювати комунікативну, організаторську, педагогічну та інші види діяльності [51, с. 35].

Отже, комунікативні навички включають: навички зовнішнього і внутрішнього оформлення висловлювань (говоріння – слухання); навички розуміння зверненої до індивіда мови. Основна роль навичок полягає у звільненні свідомості від контролю за виконанням прийомів дії та перемиканні його на цілі та умови дії. Деякі дослідники дають такі рекомендації, щоб розвинути комунікативні навички:

- не соромитися першими йти на контакт;
- бути в процесі спілкування постійно;
- бути відкритим;
- отримувати задоволення від спілкування [75, с.138].

Що ж до визначення комунікативних умінь, то Л. Тригубта І. Власенко розглядають їх як здійснення опосередкованої та безпосередньої взаємодії, уміння грамотно і правильно пояснювати свою думку і адекватно сприймати ту інформацію, що передає партнер у процесі спілкування [75].

Ф. С. Бацевич, зазначає, що під комунікативними вміннями слід розуміти вміння, пов'язані з правильним вибудовуванням поведінки індивідом, знання про спілкування в різноманітних умовах з різними людьми, усвідомлення вербальних та невербальних засобів спілкування, інтонації співбесідовника та вміння поєднати вищеперелічене у кожному конкретному випадку [3, с. 124].

За Л. Савенковою, комунікативні вміння розподіляються на три блоки: проектування спілкування, організація спілкування, регулювання спілкування [71].

На думку О.О. Леонтьєва, комунікативне вміння – це здатність диференційовано використовувати різні навички або їх поєднання для досягнення різних комунікативних цілей. Учений виділяє такі комунікативні вміння: вміння керувати своєю поведінкою; спостережливість, гнучкість; умінні читати за обличчям, розуміти, а не лише бачити, адекватно моделювати особистість співрозмовника; уміння оптимально будувати своє мовлення в психологічному плані; уміння усвідомлювати, систематизувати й переносити інформацію [30].

М. М. Ісаєнко визначає у загальній структурі комунікативних умінь такі рівні (компоненти): когнітивно-інформаційний, емоційно-виразний, гностичний, оцінний, кожний з яких представлений відповідною сукупністю умінь та навичок [26].

Дослідники зазначають, що комунікативні уміння та комунікативні навички – це різні рівні оволодіння комунікативною діяльністю щодо оцінки ситуації, в якій відбувається спілкування, встановлення контакту, вироблення та передавання інформації, її сприйняття, планування організації спілкування, забезпечення його ефективного перебігу та ін [75].

Я.А. Король виділяє навичку як дію, яка є стереотиповою в стабільних умовах. В той час, як вміння – це є свідоме виконання певної дії, яке відбувається на основі знань та навичок. Вміння – це діяльність, яка підключає інтелект особистості, їх часто називають знаннями в дії. Тому навичка - це та діяльність, яка виконується особистістю без помилок та здійснюється значною мірою без участі свідомості на рівні автоматичних дій, а вміння в свою чергу надають можливість людині вирішувати поставлені перед нею завдання в тих ситуаціях, які в даний момент виникають [72].

Відповідно, процес оволодіння комунікативними навичками є багаторазове виконання іншомовних дій, спрямованих на автоматизацію в різних видах мовленнєвої діяльності та в спілкуванні іноземною мовою, що призводить до володіння комунікативними навичками, які в подальшому розвивають вміння застосовувати та розвивати ці навички і, в сукупності, з соціокультурною компетентністю, становить комунікативну компетентність.

Отже, здатність учнів ефективно спілкуватися іноземною мовою забезпечується формуванням іншомовної комунікативної компетенції, зміст якої зумовлений такими видами компетенцій: мовною, мовленнєвою та соціокультурною. Розглянемо детальніше зміст цих компетентностей.

У документі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти від 23 листопада 2011 р. № 1392 зазначено, що «комунікативна компетентність - здатність особистості застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями» [57].

Комунікативна компетентність містить три складові: мовну, мовленнєву й соціокультурну. Їх зміст також розкрито в документі Державного стандарту 2011 р. [57].

Дослідженню зазначених компетентностей приділено багато уваги як серед вітчизняних науковців так і зарубіжних. Термін "мовна компетенція" було введено Ноамом Хомським близько середини ХХ століття, який зазначав, що основою мовної компетенції є вроджені знання основних лінгвістичних категорій (універсалій) і здатність дитини "конструювати для себе граматику" – правила опису речень, що сприймаються в мовному середовищі [79].

Мовна і мовленнєва компетентність співвідносяться таким же чином, як і мова і мовлення – мова як знакова система, а мовлення як спосіб використання зазначеної системи. Мовленнєва компетентність є більш ширшим утворенням, що містить і мовну компетентність. Мовленнєва компетентність відображає знання про точність, влучність, адекватність, правильність використання мовних засобів, знання про особливості використання мовних засобів залежно від типу, стилю мовлення, знання особливостей використання зображувально- виражальних засобів мови і являється підґрунтям формування комунікативної компетенції [35]. Отже, мовна компетентність є передумовою становлення мовленнєвої компетентності.

Соціокультурна компетенція – це знання культурних особливостей носіїв мови, їх звичок, традицій, норм поведінки й етикету та вміння розуміти комунікативну поведінку носіїв [57].

Поняття комунікативної компетенції ввійшло у науковий обіг у 1972 р. на противагу теорії мовної компетенції Ноаму Хомського [78]. Американський лінгвіст Делл Хаймз аналізує комунікативну компетенцію не лише в теоретичному, але й практичному плані. Його теорія спрямована на необхідності у навчанні мови зосереджуватися на комунікативних уміннях [86]. Зокрема автор виділяв такі компоненти у складі комунікативної компетентності:

- лінгвістичний (правила мови);
- соціально-лінгвістичний (правила діалектної мови);
- дискурсивний (правила побудови змістового висловлювання);
- стратегічний (правила підтримки контакту із співрозмовником) [86].

Також поняття «комунікативна компетентність» детально аналізується в роботах Ю.Ємельянова. Він тлумачить, що комунікативна компетентність - це вища здатність особистості, яка дає змогу розв'язувати проблеми, що виникають у різних життєвих ситуаціях, це конгломерат знань, мовних та позамовних умінь і навичок спілкування, набутих особистістю під час природної соціалізації, навчання та виховання [14].

На думку А. Хуторського, комунікативна компетентність включає знання мов, спілкування з людьми, навички взаємодії в колективі, володіння різними соціальними ролями [80].

Рис.1.1

Модель змістовного поля «комунікативні навички» та споріднених з ним понять

Отже, на основі визначень комунікативної компетентності та її складових, які давалися різними авторами в різний час та в різних куточках світу, можна зробити висновок, що комунікативні навички, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок, - є базою формування в учнів комунікативної компетенції, яка є ключовою для ефективного спілкування та взаєморозуміння в різних сферах життя. Тобто питання розвитку комунікативних навичок вивчається крізь призму комунікативної компетентності (див. рис.1.1), яка допомагає людям не лише виразно висловлювати свої думки і ідеї, але і враховувати культурні та соціокультурні особливості в спілкуванні, що важливо в сучасному світі, де ми взаємодіємо з різними культурами та мовами.

1.2. Інтерактивне навчання – як метод розвитку комунікативних навичок в рамках комунікативного підходу

Одна з вимог сучасного світу, як фактору успішного існування та взаємодії – є комунікативна компетентність. Важливою і складною стороною цього феномену є формування комунікативних навичок, і в подальшому комунікативних умінь з врахуванням соціокультурних аспектів. Основний інструмент у розвитку комунікативних навичок – це практика, проте для досягнення максимального успіху і ефективності вивчення, необхідно враховувати різні підходи та методи.

Варто зазначити, що не існує єдиної класифікації підходів до вивчення та викладання іноземних мов, проте деякі дослідники намагалися класифікувати їх. Відтак, М. Ляховицький виділив чотири підходи з точки зору психології викладання: біхевіористський, індуктивно-свідомий, пізнавальний або когнітивний, інтегрований [33; с.20].

У праці "Підходи та методи у навчанні мови" Дж. Річардза і Т. Роджерса викладено більш розгорнуту класифікацію підходів. Дослідники стверджують, що основні підходи до вивчення іноземних мов в більшості сформувалися у 20 столітті і пропонують наступний перелік [88]:

- граматично-перекладацький (класичний) підхід
- прямий (безпосередній) підхід

- аудіолінгвальний підхід
- прямий, або безпосередній підхід
- пізнавальний, або розвиваючий підхід
- гуманістичний підхід
- комплексний підхід
- комунікативний підхід

На сьогодні, згідно концепції НУШ концептуальним орієнтиром у визначенні змісту й форм організації освітнього процесу визначено компетентнісний підхід, який прийшов на зміну діяльнісному та особисто-орієнтованому підходам і який може бути реалізовано під час викладання будь-якого навчального предмета [20]. За документом Державного стандарту від 2020 р. «компетентнісне навчання спрямоване на роботу з інформацією та опанування учнями компетентностей, умінь і навичок, які допомагають їм бути успішними, конкурентними та цінними на ринку праці» [20]. За Зимньою І. А, компетентнісний підхід встановлює підпорядкованість знань умінням, роблячи акцент на практичному аспекті [15].

За Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти від 2020 року визначено перелік основних компетентностей, серед яких є і комунікативна [58]. Що ж стосується навчання іноземної мови, то цим ж документом передбачено, що «основною метою є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задовольняє різні життєві потреби здобувачів освіти» [58]. На відміну від початкової школи, навчальний процес у середній школі ще будується на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, що зумовлює необхідність пошуку ефективних методів розвитку комунікаивних навичок під час вивчення англійської мови.

Відповідно до підходів розрізняють методи навчання іноземних мов, і умовно їх можна поділити на три групи:

- структурні – розглядають мову як систему структурно пов'язаних елементів (граматико-перекладний та аудіолінгвальний методи);

- функціональні – трактують мову як засіб для вираження чи виконання певних функцій (усний метод, ситуативне навчання мови);

- інтерактивні – мова є засобом створення і підтримки соціальних відносин, до уваги береться те, як треба рухатись, діяти, вести перемовини і взаємодіяти під час спілкування.

Саме інтерактивні методи займають перше місце в рейтингу популярності методик вивчення англійської мови, що активно використовується в Європі та США [52].

Інтерактивна методика сформувалась в рамках комунікативного підходу, історія виникнення якого бере початок з 60-70 років ХХ століття в Великобританії, як реакція на застарілі методи навчання, такі як граматико-перекладний та аудіо-лінгвальний, що не відповідали потребам педагогів і учнів [12]. Комунікативний підхід надав пріоритет вмінню спілкуватися, виразно виражати думки та ідеї, використовувати мову в реальних життєвих ситуаціях, замість надмірному заучуванню граматичних правил та текстів напам'ять.

З розвитком комунікативного підходу пов'язують імена британських лінгвістів Х.Стерн, М. Халідей та американських соціолінгвістів Д.Хаймс, С. Савінгтон, М. Лабов. На основі їхніх методичних досліджень було сформовано комунікативний підхід як специфіну комплексну дидактико-методичну систему. [10]. В подальшому вдосконаленням комунікативного підходу займалося багато наукових колективів у різних країнах. Найбільш вагомий внесок в обґрунтування методики зробили найпопулярніші його прихильники і, насамперед Г.Уїдоусан, У.Литвуд (Англія), Г.Піфо (Германія), Ю.Пассов (росія) [53]. Одним з засновників цього методу був англійський педагог і методист Гарольд Пальмер, який у своїй методичній концепції керувався лінгвістичним ученням соціологічної школи Ф. де Соссюр, А. Мейє, психологією поведінки Е. Торндайк, Дж. Уотсон та прагматичною педагогікою Д. Дьюї. Виходячи з цих напрямів, Пальмер вважає, що, незалежно від мети курсу іноземної мови, навчання слід завжди починати з усного мовлення, надаючи початковому етапу вирішального значення. Початковий етап, що триває близько півроку, має на меті навчити учнів розуміти іноземну мову і сприймати її на

слух, розпізнавати і правильно вимовляти окремі звуки та звукосполучення, а також безпомилково відтворювати вивчений лексичний і граматичний матеріал у бесіді на побутові теми, порівнюючи це з процесом оволодіння рідною мовою, а саме, Пальмер зазначає, що від пасивного сприймання до активного використання мови передусь тривалий період [37]. Тобто одним із головних принципів навчання іноземної мови є попереднє пасивне сприймання мови на слух, і як наслідок цього опанувати іноземну мову можна як свідомим, так і інтуїтивним, підсвідомим шляхом. Звичайно, методика Гарольда Пальмера не може використовуватися в сучасній педагогіці в чистому вигляді, але методологічні підходи Пальмера можна вважати фундаментом комунікативної методики, оскільки комунікація є пріоритетним видом мовної діяльності, яка розвиває усі мовні навички: усне та писемне мовлення, читання та аудіювання.

В українській лінгвістиці та методиці відомі дослідження та розробки таких авторів як Ф. Бацевич, О. Вовченко, О. Петрашук, Т. Стеченко. Мильруд Р. П., Максимова І. Р., В. Шаталова, Є. Ільїна, які активно працювали в цьому напрямку, розробляли та вдосконалювали методики партнерства в навчанні. Тому не можна вважати цю методику зовсім новою, адже вона вже була відома та використовувалась у педагогічній практиці. Проте, останніми роками інтерактивне навчання набуло особливої актуальності в освіті, оскільки, однією з головних цілей інтерактивного навчання є формування особистості, здатної до самостійної розумової та пізнавальної діяльності, що відповідає основній меті навчання у вивченні іноземних мов, а саме розвитку комунікативної компетенції учнів.

Зміст інтерактивного методу полягає у розвитку комунікативних навичок – від усного до писемного мовлення, від читання до аудіювання. Граматика освоюється в процесі спілкування мовою: студент спочатку запам'ятовує слова, вирази, мовні формули й тільки потім починає розбиратися, що вони собою представляють у граматичному сенсі [86; 269-293 с.]. Хоча деякі автори зазначають, що недостатня увага граматичним аспектам є недоліком цієї методики [90; с.77]. Проте головна мета – навчити говорити не лише вільно, а й правильно.

Основні принципи інтерактивного методу навчання, які були розглянуті в роботах Дж. Річардса та Т. Роджерса, включають наступні аспекти:

1. Акцент на комунікації: В основі цього методу лежить активне спілкування між учнями та наголос на здійсненні реальних мовних взаємодій, спрямованих на розвиток навичок мовлення.

2. Автентичність: контент та матеріали навчання повинні бути максимально природними та пов'язаними з реальними ситуаціями використання мови.

3. Активна участь учнів: учні повинні бути активно залучені до навчального процесу через взаємодію між собою, а не лише вчителем; приймати участь у діалогах; виражати свої думки та ідеї, що сприятиме розвитку мовних навичок та розширенню лексичного запасу.

4. Розвиток навичок слухання та розуміння: учні навчаються слухати мовні вирази, розуміти інших співрозмовників і реагувати на їхні висловлення.

5. Сприяння вивченню граматики та лексики через контекст: грамика та лексика вивчаються у контексті реальних розмовних ситуацій, а не як абстрактні правила.

6. Самостійність та ініціатива учнів: Учні мають бути стимульовані до самостійного навчання та активного пошуку знань.

7. Навчання – це творчий процес використання мови, пов'язаний зі спробами та помилками.

8. Формування комунікативної компетенції: головною метою навчання є розвиток учнівської здатності ефективно використовувати мову в реальних життєвих ситуаціях [88].

Науковці зазначають, що інтерактивна методика передусім спрямована на руйнування психологічного бар'єру у спілкуванні і передбачає поєднання як свідомих, так і підсвідомих компонентів у процесі вивчення іноземної мови та реалізується за допомогою інтерактивних форм навчання. Крім того, інтерактивна форма навчання здійснюється через взаємодію всіх учасників навчального процесу, що виключає домінування одного учасника над іншим, однієї думки над іншою, натомість передбачає створення умов комфортного навчання. Підґрунтям

інтерактивної методики є активізація пізнавальної діяльності учнів за допомогою активного спілкування: учня з учнем, учня з групою учнів, учня з учителем, учителя з представником групи, учителя з групою учнів, учителя з класом.

За визначенням О. Р. Пишко, «інтерактивні методи навчання» - це взаємопов'язана спільна діяльність учнів та вчителя, при якій всі учасники освітнього процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії один одного і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу співробітництва щодо спільного вирішення проблем [67].

В основу інтерактивних методів покладено орієнтацію на більш широку взаємодію учнів не тільки з викладачем, а й один з одним, а також підвищення активності учнів у процесі навчання [72, с. 5]. Спостереження за учнями на уроці під час виконання комунікативних завдань довели, що дієвими є парні та групові види робіт. Наприклад, діалогічне мовлення на основі будь якої лексичної теми моделює ситуацію з реального життя, в якій учні реалізують уже набуті навички мовлення та набувають нових.

Інтерактивні методи реалізуються в навчанні англійської мови через такі види діяльності на уроці як: дискусія, кластер, кейстехнологія, ігри, метод проектів, тощо.

Дискусія — широке публічне обговорення спірного питання і є важливим засобом пізнавальної діяльності дітей у процесі навчання. Вчені стверджують, що учень засвоює матеріал під час дискусії – 50%. Перед проведенням дискусії необхідний етап підготовки: обговорення проблеми в групах чи в парах, відпрацювання нової лексики. Під час проведення дискусії учнів можна розділити на групи з розподілом ролей. Учасникам дискусії по черзі надається час для виступу. Після проведення дискусії рекомендується провести аналіз виступу сторін. Дискусія стимулює активність учнів, розвиває рефлексивне мислення. Існує багато форм проведення дискусії: «круглий стіл», «форум», «мозковий штурм», «симпозіум», «конференція», «дебати». Усі вони сприяють пізнавальній активності учнів, розвивають творчі здібності, формують вміння висловлювати свою думку, слухати опонентів, розвивають здатність до критичного мислення.

Рис. 1.2 Приклад кластеру

Мета кейс-технології - спільними зусиллями групи учнів повинні проаналізувати ситуацію, що виникає в конкретному випадку, сформулювати проблему, запропонувати можливості її вирішення та спільними зусиллями вибрати найкраще з них. Кейси базуються на реальному матеріалі чи наближені до реальної ситуації. Кожна з міні-груп готує презентацію, що представляє варіанти вирішення проблеми, потім відбувається обговорення варіантів рішення, запропонованих різними групами, та вибір найбільш прийнятних із них. Метод кейсів сприяє розвитку вміння аналізувати ситуацію, оцінювати альтернативу, вибрати оптимальний варіант та планувати його здійснення. Такі навички будуть потрібні і в майбутній професійній діяльності.

Серед найбільш ефективних прийомів виділимо ігрову форму навчання. Ігровий простір знімає психологічну напруженість, допомагає подолати так званий «мовний бар'єр» та страх зробити помилку. Гра створює не лише комфортну, а й веселу атмосферу на уроці. Під ігровою формою можна «приховати» навіть

Метод кластера допомагає ефективніше вводити нову лексику і систематизувати матеріал, а також кластер може допомогти при побудові монологічного висловлювання (див. Рис. 1.2). При використанні кластерної форми, робота може бути індивідуальною, груповою або колективною, а також бути використана як спосіб організації роботи на занятті, так і як домашнє завдання. Така форма розвиває системне мислення, вчить систематизувати, порівнювати, проводити аналогії, виділяти головне.

вивчення найскладнішого граматичного матеріалу. А у комбінації з наочним роздатковим матеріалом опанування теми врази підвищується. Наприклад, нудне, але таке необхідне вивчення часових форм дієслова можна перенести в площину казки. Прослуховуючи пісні можна вивчити та пояснити вживання складних лексичних одиниць.

Гра сприяє розвитку уваги, пізнавального інтересу, допомагає створенню сприятливого психологічного клімату на уроці. Інтерактивна гра – одне із найбільш продуктивних інтерактивних педагогічних методів, що створює оптимальні умови розвитку та самореалізації учасників процесу [36, с. 4]. Розрізняють такі види ігор: рольові, ділові, дидактичні. Інтерв'ю є формою рольової гри, яка допомагає сформувати необхідні компетенції в рамках комунікативного підходу. Гра усуває комунікативний бар'єр, створює невимушену атмосферу. У такому середовищі учні частіше готові висловлювати свої думки та ідеї, відчують себе більш комфортно, що сприяє формуванню та вдосконаленню комунікативних навичок.

Одним із інтерактивних методів, найбільш спрямованих на розвиток творчих здібностей учнів, є метод проектів. Такий вид роботи є комплексним, який поєднує дослідництво, самостійний пошук необхідної інформації, внесок кожного учня до спільної роботи, максимум мовлення за певною темою. Крім того учні отримують чудову можливість на вільний вибір теми, яку будуть представляти. Таким чином, за обмежений проміжок часу завдяки проектній роботі активізується та розширюється лексичний матеріал за темою, учні, самі того не помічаючи, працюють над монологічним мовленням. Органічним завершенням уроку буде дати кожному учаснику зворотній зв'язок, які факти в кожній презентації їх найбільше вразили.

Ефективним засобом вивчення англійської мови є використання як навчальних, так і оригінальних відеофільмів. Пасивний перегляд фільму перетворюється в активну взаємодію до якої залучаються абсолютно всі учні на уроці.

Також для тренування та вдосконалення вимови певних звуків на уроках використовують скоромовки. На перший погляд просте завдання, але окрім вимови і автоматичного відтворення складних звуків, такий вид роботи тренує навички

сприйняття мови на слух, збагачує лексичний запас, учні вчаться розрізняти слова-омоніми залежно від змісту тексту.

Отже, бачимо, що існує багато способів зробити урок цікавим. Інтерактивні методи навчання допомагають створювати на заняттях дружню, спокійну, неофіційну атмосферу, яка сприяє продуктивній розумовій роботі та виникненню зацікавленості щодо теми, яка розглядається; формуванню навичок спілкування, обґрунтованого відстоювання власної позиції, вміння виділяти головне й дослухатись одне до одного. Результатом застосування інтерактивних методів навчання є підвищення працездатності учнів, їхньої активності, що загалом сприяє помітному засвоєнню матеріалу.

Аналіз особливостей, засобів реалізації та методичних прийомів інтерактивного методу у формуванні комунікативних навичок при вивченні англійської мови доводить його ефективність, такий підхід не лише створює комфортні умови навчання, але стимулює активну взаємодію учнів у навчальному процесі. В свою чергу активна пізнавальна діяльність на уроці дозволяє досягти високих результатів та ефективності. Крім того інтерактивний метод навчання надає вчителю можливість застосувати велику кількість різноманітних вправ та завдань на основі створення певних життєвих ситуацій, які мотивують учнів до розвитку та відпрацювання мовленнєвих навичок. Мовні інструменти в межах одного завдання можуть бути і лексичними, і граматичними, і лексико-граматичними. Велика увага надається парній та груповій роботі. Такі заняття допомагають аудиторії ожитися, подолати страх, напругу, сором'язливість та говорити вільніше. Учні виступають не лише спостерігачами і слухачами, а беруть активну участь у тому, що відбувається на уроці, що сприяє їхньому формуванню та розвитку мовленнєвих компетенцій.

1.3. Психолого-педагогічні умови формування комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки під час вивчення іноземної мови

В попередніх розділах ми розглянули суть поняття комунікативні навички та близьке до цього поняття комунікативні вміння, а також компетентності в межах яких вивчаються ці категорії. Охарактеризували підходи та методи розвитку

комунікативних навичок і щоб детальніше вивчити особливості формування комунікативних навичок в підлітковому віці, необхідно проаналізувати психологічні особливості підліткового віку в сучасному світі.

У вітчизняній та зарубіжній літературі досить докладно розглянуто особливості розвитку комунікації у різні вікові періоди, слабо вивченим, але значущим залишається питання щодо конкретної психолого-педагогічної роботи з формування комунікативних навичок у підлітків або школярів середньої школи. Крім того, аналіз соціальної ситуації розвитку сучасних підлітків показує суттєві зміни, порівняно із підлітками ХХ століття, у взаєминах із учителями, які вже перестали бути єдиними носіями знань, втратили свою значущість як носії соціальних норм, вимог, зразків поведінки. Значно змінилися й індивідуальні, особистісні взаємини із близькими й однолітками. Сучасні підлітки – це діти покоління, яке народилось приблизно з 2010 року і пізніше, часто називається "Покоління Z" або "Покоління Альфа" (залежно від джерела і контексту). Це наймолодше покоління, яке зростає в умовах швидкого технологічного розвитку та інформаційного суспільства. Їхній досвід та підходи до багатьох аспектів життя можуть суттєво відрізнитися від попередніх поколінь, і вони становлять новий виклик для психологів, педагогів та дослідників. Тому розуміння та вивчення особливостей їхнього комунікаційного розвитку, а також взаємодії з представниками соціальних інститутів та ровесниками є ключовим для розробки ефективних педагогічних стратегій, які допоможуть підліткам адаптуватися до сучасного соціального та культурного середовища. Тільки за допомогою таких досліджень можна буде забезпечити їхній успішний розвиток і підготовку до викликів, що стоять перед ними у майбутньому.

Вперше, хто охарактеризував проблему підліткового віку був Ж-Ж. Руссо. Схожі уявлення, але вже у сучасній психології були описані С. Холлом на початку ХХ ст., який є автором першої основоположної праці про підлітковий вік. Основу підліткового віку він охарактеризував як «кризу самосвідомості». «Тільки переборовши цю кризу, підліток здобуває «почуття індивідуальності. А поки це не наступило, він буде перебувати в стані пошуку свого «я», йому буде властива нестійкість, яка проявляється в багатьох моментах. Наприклад, висока активність

змінюється ослабленням, самовпевненість змінюється сором'язливістю, егоїзм може переходити в альтруїзм...» [7]. З іменем С. Холла пов'язують створення перших професійних спільнот психологів США і саме він став ініціатором створення асоціації психологів, куди і запросив Зигмунда Фрейда. Можна сміливо говорити про те, що Стенлі Холл став причиною зародження американського психоаналізу.

Аналізуючи внески українських вчених у розвиток психології особистості, зокрема психології підлітка, варто відзначити, що вчені колишнього Радянського Союзу, котрі працювали у цій проблематиці, починали свою наукову діяльність в Україні. Безпосередньо вже становлення психологічної науки саме в Україні пов'язане з іменем Г. Костюка, який зазначав, що підлітковий вік має особливі потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, ставлення до представників протилежної статі. Невмирущі істини, закладені в працях Василя Сухомлинського, які будуть завжди актуальні для будь якого покоління. Автор вивчав поведінку дітей, слухав їх проблеми, враховував потреби, досліджував внутрішній світ. А потім сформував власну педагогіку, яка різюче відрізнялась від традиційної радянської системи освіти. Враховуючи індивідуальність кожної дитини, педагог не лише стверджував, а й навчав за таким принципом: «Шаблон і трафарет взагалі неприпустимі в школі, а щодо підлітків — згубні» [77].

В підлітковому віці відбуваються значні зміни в організмі та психіці людини, які відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні особистості. Не випадково французький філософ Жан Руссо назвав підлітковий вік «другим народженням».

У психолого-педагогічній літературі немає чіткого визначення меж підліткового віку, різними дослідниками вони визначаються не однаково та охоплюють період від 10 (11) до 16 (17) років [66, с.39]. На думку В. А. Крутецького, підлітковий вік - це період розвитку дітей від 11 - 12 до 15 років, який забезпечується потужним піднесенням життя і глибоким перебудуванням людей [27]. Деякі інших поглядів притримуються автори Ф. Райс та К. Долджин, які розрізняють такі вікові періоди: 11–14 років – молодший підлітковий вік, 15–17 років – середній підлітковий вік, від 17 років – старший підлітковий вік. Подібної вікової класифікації підліткового віку дотримувались Д. Б. Ельконін та Д. Д.

Бромлей, які вважали 11–15 років молодшим підлітковим віком [38]. Традиційно підлітковий вік асоціюють з навчанням дітей на середньому етапі навчання, який включає 5-9 класи. Саме з позиції традиційної точки зору будемо досліджувати психолого –педагогічні умови розвитку комунікативних навиків прив вивченні англійської мови.

К. Роджерс, О.О. Леонтьєв, С.Д. Максименко, Б.М. Теплов, К.К. Платонов акцентували увагу на тому, що комунікативні навички є основним фактором самореалізації людини в підлітковому віці. Комунікативні навички являють собою поведінковий комплекс, який дає нам можливість:

- взаємодіяти з людьми;
- зацікавлювати співбесідника;
- підтримувати контакт;
- обґрунтовувати свою точку зору;
- застосовувати вербальні та невербальні засоби спілкування;
- вирішувати непорозуміння;
- розуміти інших людей [88].

На основі статевого дозрівання виникає новий світ потягів і інтересів, виникають нові рушії поведінки та її спрямованості. Важливим фактором культурного та духовного розвитку особистості підлітка є мовлення, яке спочатку є засобом зв'язку, засобом спілкування, засобом організації колективної поведінки, яка виходить на якісно новий рівень, а пізніше стає основним засобом мислення, основним засобом становлення особистості [8, с.98]. Тому міжособистісне спілкування у період підліткового віку стає провідною діяльністю. Воно реалізується під час взаємодії з однолітками та дорослими. Л.С. Виготський наголошував, що «джерело психічного розвитку знаходиться не всередині дитини, а в її стосунках з дорослим. Дитина не може жити і розвиватись поза суспільством» [8].

Специфічною особливістю підліткового віку є рефлексія до батьківської думки і сприймається як одна з можливих точок зору по відношенню до себе. Проте, саме підтримка сім'ї, безумовне прийняття дитини, її інтересів батьками є найбільш

значущими чинниками впливу на розвиток ставлення до себе. Сприятлива атмосфера в сім'ї та доброзичливе ставлення батьків є важливою умовою формування подальшого зміцнення позитивної самооцінки підлітків. Грубе, негативне ставлення має зворотний ефект: поведінка підлітків спрямована на невдачу, вони бояться ризикувати, уникають участі в змаганнях; для них характерні такі риси, як агресивність і грубість, а також високий рівень тривожності [29].

За даними сучасних досліджень у той час, як вплив батьків на самооцінку знижується, підвищується вплив однолітків [30; 9]. Знову ж таки, за твердженнями Виготського Л., комунікація з однолітками в цей період ціниться найбільше, посуваючи на другий план стосунки з рідними та навчальну діяльність. З'являється бажання бути в центрі уваги серед товаришів, що може спричинити важкі негативні переживання [39]. Крім того, в цей вік характерна зміна критеріїв оцінювання ровесників. [43]. На думку Кулагіної І.Ю., особливе значення в комунікативному процесі займає бажання співрозмовників здійснювати вплив один на одного, тому спілкування з ровесниками у підлітковому віці носить дуже емоційний характер [28].

Спілкування з ровесниками найбільш потрібне у 13-15 років, коли проходить статеве дозрівання та не може бути заміненим комунікацією з дорослими. Про це говориться у роботах І. Кона, у яких автор зазначає, що спілкування з однолітками є важливим своєрідним каналом отримання інформації, адже саме так підлітки дізнаються про ті речі, про які їм не скажуть дорослі [24]; також ці взаємовідносини сприяють формуванню навичок соціальної поведінки, норми моралі, взаємоповаги, здатності відстоювати власні інтереси та навпаки, підпорядковуватися суспільним нормам та правилам [1, с. 313].

Молодші підлітки ще дивляться на себе очима оточення, основою їхнього самоусвідомлення є судження інших [16]. Тому, спілкування не тільки є основою соціальних відносин, але й виступає в ролі центрального утворення, за допомогою якого формується самооцінка та самосвідомість підлітка.

Карандашов Ю.М. відзначав, що підлітковий вік відзначається інтенсивним розвитком самооцінки, а її роль у формуванні особистості дитини посилюється.

Рівень самооцінки, ставлення до себе великою мірою впливають на поведінку й на успішність підлітка [21]. Між рівнем самооцінки та соціальнопсихологічним статусом підлітка в колективі існує тісний взаємозв'язок. Ті риси особистості, які можуть бути важливими в одній групі, в іншій - мати протилежне значення. Положення індивіда в колективі впливає на поведінку, психологічне самопочуття, розвиток компонентів самосвідомості, моральності, інтелектуальних, вольових якостей. Підлітки з адекватною самооцінкою легко встановлюють нові контакти, характеризуються комунікабельністю, відкритістю та розкутістю. Важливим є той факт, що їхній рівень самооцінки відповідає рівню комунікативних навичок. Якщо самооцінка низька, то комунікативні навички не формуються та не розвиваються повною мірою, що накладає слід на подальше життя особистості.

Такої ж думки дотримуються такі дослідники як В.В. Столін, К. Рудестам, які вважають, що низька самооцінка відзначається відсутністю власної позиції, а високий рівень самооцінки характеризується впевненістю в собі, що здійснює вплив на комунікативні навички. Також впевнена в собі людина здатна вилаштувати відносини в потрібному їй напрямленні, до прикладу, у спілкуванні з незнайомими особистостями, в умінні звернутись з проханням до них чи відхилити прохання при необхідності. Крім того, К. Рудестам відзначає, що людина з низькою самооцінкою стримує свої почуття та бажання [70]. Інколи бувають випадки, коли підлітки з низькою самооцінкою створюють несправжній образ та транслюють саме його, що може призвести до внутрішньоособистісного конфлікту. Більше того, неадекватна самооцінка може призвести до девіантної, та навіть делікватної поведінки підлітка.

Згідно досліджень, кількість невмотивованих негативних вчинків підлітків збільшується у 42 рази, у порівнянні із молодшими школярами [1, с. 313]. Згідно теорії самооцінки американського психолога К. Роджерса [69], головним мотивом, яким керується людина в поведінці, є прагнення до самореалізації. І дійсно, у багатьох випадках, коли мова йде про підлітків, важливо зрозуміти, що їхня поведінка та рішення можуть бути продиктовані потребою в самоствердженні, усвідомленні своєї значимості та прийнятті у важливих соціальних групах, і щоб задовольнити ці потреби, підлітки здатні на вчинки, які можуть виходити за межі

здорового глузду. Чого вартує згадати лише про існування групи «синього кита» [73]. Часто задаються питаннями, як координатори цієї групи можуть мотивувати дитину на самогубство. І чому так важко мотивувати на успішне навчання в школі. Звісно речі не співставні, але такий факт існує. Як показали дослідження, у потенційних самогубців практично немає реальних причин для такого вчинку, але є мотив до самоствердження, прийняття і поваги [25]. Отже, відповідь ховається у потребі підлітків самостверджуватися, ставати кимось важливим, у прагненні знайти групу друзів, які б визнавали їхню «особливість». На цьому наголошував дослідник Карл Роджерс [69], а саме головним мотивом, яким керується людина в поведінці, є прагнення до самореалізації. Г.М. Меньківській зазначає, що в заборонених для підлітків установах реакція групи особливо сильна і може бути причиною серйозних порушень в поведінці. В цих умовах, а також при сімейній та педагогічній занедбаності вплив групи може стати головним регулятором поведінки підлітка. Тому батькам і вчителям дуже важливо підтримувати в учнів стан поваги і їх значущості, адже сукупність таких факторів як самооцінка та потреба у самоствердженні є потужною рушійною силою.

На думку О. Корніяки, розвиток комунікативних навичок можливий за психологічної свободи та психологічної безпеки. Якщо до психологічної свободи можна віднести власне самооцінку підлітка та його сприйняття ровесниками, то передумовами психологічної безпеки є вчительська оцінка, яка в свою чергу впливає і на розвиток самооцінки підлітка. Оцінювання завжди є підсвідомою загрозою. Вчені вважають, що позитивні емоції, пов'язані з успішною оцінкою, можуть бути сильним стимулом для навчання, в той час як негативні емоції можуть погіршувати загальний стан учня і знижувати його працездатність. Тому особливо важливо, щоб негативна оцінка була об'єктивною і учень розумів її причини, при цьому обов'язково висловити впевненість у тому, що дитина здатна виправити оцінку і в подальшому вчитель має допомогти дитині це зробити. Безумовно, оцінюючи результати навчання, вчитель повинен робити акцент на позитивних переживаннях, що виникають у учнів при оцінці їхніх знань. Цей аспект має важливе значення, оскільки тісно пов'язаний з психологічними особливостями сприйняття

педагогічної оцінки учнями як оцінювання власної особистості, на основі чого формується самооцінка школярів і в подальшому впливає на емоційний комфорт та мотивацію і є основою для формування взаємин з однокласниками. Негативна педагогічна оцінка сприяє виникненню у дітей переживань через їхні неспіхи, і прагнення досягти соціального статусу «гарного учня», часто викликає у цих дітей почуття образи, підозри в несправедливості вчителів.

Категорично не можна ставити негативні оцінки у таких випадках:

- не використовувати оцінку як покарання (ставити «2» за предмет, якщо дитина погано поведилася на уроці);
- якщо ми знаємо, що в дитини в цей момент складна життєва ситуація, яка сама по собі травмуюча, то ставитись до оцінок треба дуже обережно, щоб не спровокувати несприятливу спонтанну реакцію в поведінці дитини;
- якщо оцінка спірна, то ставити потрібно на користь дитини.

Отже, оцінка має бути адекватною, справедливою й об'єктивною, адже в руках учителя – велика сила, що може рухати вперед розвиток особистості та удосконалювати чи виправляти поведінку дитини, змусити її вірити у свої сили, або ж навпаки.

Необхідно не забувати про наявність у тих, хто навчається, мотиву для здійснення комунікації. Діяльності без мотиву не буває – це є головним у процесі комунікації. Учні повинні бути зацікавлені у вивченні іноземної мови, і накопичувати свої знання, вміння та досвід. Педагоги і психологи звертають увагу на те, що у багатьох учнів середньої школи спостерігається (у порівнянні з молодшими школярами) зниження успішності навчання. Так, якщо серед молодших школярів неуспішність виявляється досить рідко, то в підлітковому віці вона набуває масового характеру. За даними досліджень, лише 4,7% підлітків не відчують труднощів у навчанні [74] і тому найчастіше проблеми з успішністю навчання пов'язані не з працездатністю дитини або з її інтелектуальними можливостями, а з різким падінням інтересу до навчання, зниженням мотивації учіння.

Вчені З. Дьорней та К. Ксайзер дають рекомендації для вчителів, з метою покращення мотивації учнів [92]. Важливі аспекти включають у себе толерантність

та чутливість вчителя, створення позитивної атмосфери в класі з використанням гумору, чіткі інструкції, практичність та цікавість кожного завдання, індивідуальне ставлення і підтримка кожного учня, прийняття їх помилок як невід'ємної частини навчання. Також важливо заохочувати до власної активності, і разом з тим надавати їм автономію та відповідальність за навчання. Важливо пов'язувати завдання з реальним життям, ставити перед учнями конкретні цілі та надихати їх до праці та на досягненням. Ознайомлення з культурою мови та комунікація з носіями мови також важливі для покращення навичок мовлення учнів.

Крім того, аналіз джерел свідчить, що на середньому етапі навчання розвиток пізнавальних процесів учнів досягає такого рівня, що вони практично готові до виконання всіх видів розумової роботи дорослої людини, включаючи найскладніші. Тому у процесі оволодіння необхідними комунікативними компетенціями виникає потреба у нових педагогічних технологіях, які будуть спрямовані на розвиток внутрішньої мотивації учня, прагнення самоосвіти, особистісного зростання. У зв'язку з цим дедалі більшої важливості набуває інтерактивний метод навчання.

Однією з психолого-педагогічних проблем навчання мовному говорінню є те, що необхідно вчити не тільки засобам, тобто термінам і правилам, але й самому способу формування й формулювання думки, тому що комунікативна діяльність припускає процес обміну ідеями, інформацією, змістом і має на увазі відповідну комунікативну поведінку. Використання ітерактивного методу навчання дозволяє активно включити учнів у процес навчання та сприяє розвитку їхніх навичок комунікації та вмінню формулювати власні думки. Також ітерактивний метод навчання передбачає активну взаємодію між вчителем і учнями, а також між самими учнями. Цей метод ставить підвищений акцент на комунікативні навички, спільну діяльність та взаємодопомогу в процесі навчання.

Ефективність формування комунікативної компетентності старшокласників значною мірою залежить від комунікативних умінь вчителя. Відповідаючи на запитання, яким повинен бути вчитель, А. А. Алхазішвілі зазначав, що при демократичному стилі спілкування вчитель повинен вміти ставати рівноправним співрозмовником своїх учнів (вміти звільнити їх від впливу свого авторитету, яким

він у типово навчальних ситуаціях, безумовно, користується); він повинен вміти проявляти інтерес до теми бесіди, навіть якщо вона його не цікавить (для цього необхідна частка артистизму); він повинен бути хорошим співрозмовником (менше самому говорити, а й вміти підтримати розмову) [6].

Відомий американський психолог К. Роджерс вважав, що взаємодія вчителя з учнями має будуватися з урахуванням таких умов [69]:

- надання учням права вибору навчальної діяльності за вільної і відкритої організації навчання;
- спільне прийняття вчителем і учнями рішень, пов'язаних із визначенням обсягу і змісту навчальної роботи;
- організація навчання не як механічного заучування фактів, а як відкриття, яке здійснює учень під час розв'язання реальних життєвих ситуацій.

Тобто головною умовою ефективності формування комунікативної компетентності є орієнтація вчителів на особистісну модель взаємодії з учнями, яка передбачає забезпечення діалогового спілкування в навчально-виховному процесі, де вчитель стає «своїм» для дітей, його не бояться, йому довіряють, з ним радяться, у нього і з його допомогою вчать, його дійсно поважають. Учні повинні відчувати психологічний комфорт у класі та під час навчання. Важливо створити відкрите середовище, де діти можуть вільно висловлювати свої думки, задавати питання та ділитися своїми ідеями.

Вчителю, зацікавленому в підвищенні мотивації в учнів, самому слід бути:

- впевненим у можливостях своїх учнів і постійно їм про це говорити;
- хвалити їх якомога частіше;
- всіляко показувати особисту зацікавленість в їхніх успіхах;
- уникати таких змагальних завдань, де слабкий учень свідомо програє;
- підтримувати відповіді схвалюючою посмішкою;
- оцінювати не учня, а допущені ним помилки.

У педагогічній діяльності взаємини з аудиторією залежать від самопочуття педагога, яке ускладнюється тим, що майже постійно доводиться працювати з відомим матеріалом, а захопитися уже знайомим і звичним дуже важко. З приводу

цього ще ХІХ столітті відомий педагог Ушинський К. Д. зазначав, що вкотре повторюючи одне й те саме, вчитель, не може говорити з тим натхненням, яке привертає увагу слухачів та викликає інтерес; більше того, вчитель не має жодної методики, яка допомогла б йому в цьому [51]. Натомість В. О. Сухомлинський стверджував, що лише захоплена своєю справою людина, може захопити інших і щоб урок був цікавим, учитель повинен бути творчою особистістю. Крім того, використання інтерактивної методики з багатоманітними та незліченими засобами її реалізації, такі як різного роду ігри, дискусії, кейс - технології, застосування різноманітних форм роботи, використання інформаційних технологій, творчих і цікавих завдань виступають контраргументом твердженню Ушинського, і в поєднанні з відданою і зацікавленою підготовкою вчителя, сприяють підвищеній мотивації до навчання іноземної мови.

Вивчення іноземної мови в середній школі - це важлива складова процесу освіти, яка розширює культурні та пізнавальні світогляди учнів і дає їм можливість спілкуватися з представниками інших країн. Однак навчити дітей не лише знати мову, але й вміти ефективно її використовувати - завдання складне і вимагає створення спеціальних психолого-педагогічних умов. Ускладнюється питання перехідним віком школярів, який характеризується не тільки особливими змінами у фізичному розвитку дитини, але також має певні психологічні особливості. Кожен підліток вимагає уваги, але не нав'язаної з боку дорослих, педагогів і психологів. Відбуваються інтенсивні зміни й у змісті основних мотиваційних потреб особистості підлітка. На цьому етапі у дитини виникає специфічний ряд вимог, що виражається в прагненні знайти власне місце серед ровесників, що тягне за собою різні психо-емоційні стани.

Сучасна психолого-педагогічна практика повинна орієнтувати педагога на розвиток у дитини суб'єктивно-оцінних ставлень, на формування Я-цінностей, таких як визнання індивідуальності, неповторності особистості, заперечення насильства над дитиною, турбота про її особистісне зростання, розвиток свідомості, розуміння власного Я.

У першому розділі було визначено сутть поняття комунікативні навички та чим вони відрізняються від комунікативних вмінь. Комунікативні навички - це більше стосується автоматичних дій, стереотипних реакцій на процеси взаємодії з оточенням, а комунікативні вміння – це вже свідомий вибір певного набору комунікативних навичок, для застосування в конкретній ситуації. Проблематиці даного питання приділялось дуже багато уваги, приділяється і нині, проте спільним аспектом всіх дослідників у всі часи є важливість розвитку комунікативних навичків як здатності для кращої взаємодії з іншими людьми, адекватної інтерпретації отриманої інформації, а також правильної її передачі.

Результатом опрацювання розділу є розуміння того що, формування комунікативних навичок у підлітків є досить важливим та необхідним процесом, оскільки ступінь сформованості даних умінь впливає на результативність навчання дітей, процес їх самореалізації, життєвого самовизначення, взаємодії з оточуючими, тощо. Дослідження основних труднощів спілкування у школярів середньої школи виявило, що найчастіше порушення у міжособистісних відносинах викликані відсутністю комунікативних навичок. Тому вивчення комунікативних навичків з точки зору різних підходів, свідчить що розвиток комунікативних навичок має відбуватися у широкому контексті, враховуючи психоемоційний стан та самооцінку школярів, їх мотивацію та підтримку дорослих, середовище в якому навчаються враховуючи соціально-педагогічну діяльність.

Найкращим підходом для формування цих навичків визначено комунікативний підхід з застосуванням інтерактивних методів. Використанню інтерактивних технологій у середній школі також було присвячено багато наукових праць, завдяки яким зараз вчителі можуть посприяти успішному розвитку підростаючого покоління. Інтерактивне навчання має на меті розвиток особистості до самостійної розумової та пізнавальної діяльності учнів. методи. За допомогою інтерактивних технологій відбувається краще засвоєння навчального матеріалу на уроках англійської мови, а також використання інтерактивних методів може сприяти кращому підбору навчального матеріалу, який можна використовувати при підготовці як до звичайних уроків, так і до відкритих занять.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК В УЧНІВ СЕРЕДНІХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ТА МОВНІЙ ШКОЛІ «ЦЕНТР НАТХНЕННЯ»

2.1. Нормативна правова база реалізації освітніх програм в загальноосвітніх школах та їх порівняльні характеристики

Якщо говорити про систему освіти України з часів незалежності, то слід зазначити, що ця система була збудована не для України, а спроектована для інших реалій – для великої держави, яка називалась радянський союз. Вона виховувала громадян – гвинтиків для системи, які мали бути уніфікованими, стандартизованими, однаково одягнутими, живучи в однотипних хрущовках та маючи однаковий світогляд. Варто визнати, що ця система відзначилася ефективністю у своїй епохі.

Сьогодні перед освітньою системою України стоїть завдання створення освіти для незалежної країни, яка прагне вступити в європейський союз та євроатлантичні структури і позиціонує себе як самодостатню державу. З офіційним визначенням зовнішньо-політичного курсу, ключовими завданнями освітньої реформи стали такі, що базуються на загальнолюдських цінностях, таких як свобода і гідність людини. Ці цінності повинні бути інтегровані в навчальний процес через систему освіти.

Приємно відзначити той факт, що в Україні вже активно реалізуються ці процеси. А саме через проект «Нова українська школа (НУШ)» — концепція глобального реформування системи загальної середньої освіти в Україні на 2017–2029 роки, яка передбачає створення нової української школи (НУШ), де діти будуть навчатися через діяльність, «у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті» [20]. Цей проект був представлений наприкінці грудня 2016 року на засіданні Кабінету Міністрів України, а на початку квітня 2017 року проект НУШ підтримала Національна рада реформ в Україні та рекомендувала його обговорити й прийняти у Верховній Раді в якнайшвидші строки і вже у 2017—2018 навчальному році стартував пілотний

проект, який тестували 100 шкіл України, загалом 200 класів по 4 в кожній області [59].

Цього ж року, а саме 5 вересня 2017 року на заміну чинному законодавству, Верховною Радою прийнято новий Закон «Про освіту», який відрізнився рядом нововведень і на основі якого у лютому 2018 року Кабінет Міністрів затвердив новий Державний стандарт для початкової освіти, що «визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти» [55]. За цим Стандартом у 2018 – 2019 навчальному році розпочали навчання всі перші класи.

Логічним продовженням вищезазначеного стало затвердження Державного стандарту для базової середньої освіти 30 вересня 2020 року відповідно до вимог, передбачених статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року [58].

В основі обох Стандартів закладено орієнтованість на здобуття учнями компетентностей та вмінь, а не лише знань. Перелік компетентностей, яких набуватимуть учні, закладений в обидва Стандарти, базується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради ЄС щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя», але не обмежується ними (від 18.12.2006 р.). Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми. Також є і відмінності, які проаналізовано в табл. 2.1.

Варто зазначити, що за Державним стандартом базової середньої освіти від 2020 року навчаються не всі діти. Ті учні, які пішли до першого класу у 2018-2019 навчальному році розпочали навчання за Державним стандартом для початкової освіти та продовжили за Державним Стандартом базової середньої освіти від 2020р. і станом на сьогодні – це вже учні 6-х класів. Всі учні 7 класів, крім тих, що навчались за пілотним проектом, та учні 8-11 класів навчаються за Державним стандартом базової середньої освіти від 2011 року.

Таблиця 2.1

Порівняльна таблиця Державних стандартів базової і повної загальної середньої освіти 7-11 кл. (2011) та 5-6 кл. (2020)

Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011), за яким навчаються 7-11 кл.	Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.), за яким навчаються 5-6 кл.
Визначає вимоги до освіченості учнів	Визначає вимоги до обов'язкових результатів
Спрямований на виконання завдання	Спрямований на досягнення обов'язкових результатів
Метою формування стандартних навичок та якостей учнів, щоб підготувати їх до різних аспектів життя та соціальної діяльності	Метою є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, щоб підготувати їх до свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації
Реалізується за рахунок особистісно зорієнтованого, компетентнісного і діяльнісного підходів	Реалізується за рахунок компетентнісного підходу
Орієнтований на розвиток предметних (галузевих) компетентностей	Орієнтований на розвиток ключових компетентностей, оснований на особистісних якостях
Інваріативна складова зі сталою кількістю годин.	Три градації кількості годин: рекомендована, мінімальна, максимальна
Цінності не зазначені	Конкретно прописано цінності
Циклів не має	Кожен рівень освіти має свої цикли

Державні Стандарти базової і повної загальної середньої освіти в Україні 2011 та 2020 років відрізняються за своїми цілями і підходами. Перший стандарт (2011 р.) ставить завдання визначити загальні вимоги до рівня освіченості учнів і

акцентується на виконанні завдань, тобто оцінювання здійснюється за точність та методику розв'язання. У той час як Державно стандарті 2020 р. оцінювання базується на розумінні і знаннях, а також можливості застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Крім того, Державний Стандарт 2020 р. спрямований на досягнення обов'язкових результатів і фокусується на розвитку ключових компетентностей, враховуючи особистісні якості, першою в списку яких є повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, підтримка пізнавального інтересу тощо, що сприяє комфортному психоемоційному стану учнів, що дуже важливо саме для категорії підлітків, адже саме в цей період вони починають формуватись як особистості, що в свою чергу робить їх більш відкритими до навчального процесу. Цей психоемоційний фактор полегшує спілкування між однолітками, вчителями, батьками та сприяє розвитку загальних комунікативних навичок, що є важливим аспектом у вивченні іноземної мови.

Варто зазначити, що зміни відбулись також серед ключових компетентностей, а саме з'явилися такі як: інноваційна та навчання впродовж життя. А також до підприємницької компетентності добавилась ще й фінасова грамотність. Це все свідчить про кардинальну нову підготовку учнів, яка має на меті постійний саморозвиток та адаптацію до постійних змін в сучасному світі.

Що ж стосується основних документів, які забезпечують досягнення учнями визначених відповідними Державними стандартами результатів навчання, то це освітня програма закладу загальної середньої освіти. Створення освітньої програми в закладі освіти передбачено Законом України про освіту. У ст. 1 Закону України «Про освіту» освітня програма визначається як єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання [55]. Заклади освіти можуть використовувати типові або інші освітні програми, які розробляються та затверджуються відповідно до спеціальних вимог (ст. 33 ЗУ «Про освіту»). Для розроблення освітньої програми використовують наступну нормативну базу, див. табл.2.2.

Таблиця 2.2

Ієрархія основних Законів та нормативно-правових актів щодо організації
освітнього процесу

Закон України «Про Освіту» та Закон України «Про повну загальну середню освіту»	Верховна Рада України
Держстандатри 2011 р., Держстандатри 2018 р., Держстандатри 2020 р.	Кабінет Міністрів України
<p>ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА</p> <p><u>Державний стандарт початкової освіти, 2018р.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 кл, 3- 4 кл (НУШ -1). • Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 кл, 3-4 кл (НУШ -2). <p><u>Державний стандарт базової освіти, 2020р.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Типова освітня програма для 5-9 кл закладів загальної середньої освіти <p><u>Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011р.</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня • Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня 	Міністерство освіти і науки України
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА, яка містить:	Схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником на основі Типової освітньої програми
<p>1. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН</p> <ul style="list-style-type: none"> • Базовий навчальний план <u>Державного стандарт базової освіти, 2020р.</u>, який містить 7 варіантів базових навчальних планів, відповідно до освітніх потреб здобувачів освіти. 	формується на основі Базового навчального плану затвердженого Кабінетом Міністрів

<ul style="list-style-type: none"> • Базовий навчальний план <u>Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, 2011р.</u> <p>2. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА</p> <p><u>Державний стандарт базової освіти, 2020р. Модельні навчальні програми</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.); • Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Зимомря І. М., Мойсюк В. А, Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.); • Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.). <p><u>Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2011р. навчальні програми</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • навчальними програмами з іноземних мов для учнів 5 – 9 класів, затверджених наказом МОН від 07.06.2017 № 804. 	<p>на основі навчальних програм, модельних навчальних програм, затверджених МОН</p>
<p>НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТУ</p>	<p>створюють вчителі самостійно під кожен клас окремо, на основі вищезазначених документів</p>

Отже, на виконання вимог Держстандартів розробили проєкт типових освітніх програм. Для початкової освіти існує дві типові освітні програми: Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко, і Типова освітня програма, Р. Б. Шияна. Для 5–6-х класів розроблена одна Типова освітня програма затверджена наказом МОН 19 лютого 2021 за №235. Та, окремо, розроблено Типову

освітню програму на виконання Закону України «Про освіту» для учнів 7–9-х класів, які навчаються за Держстандартами 2011р.

Головна відмінність Типових програм Держстандартів 2011 та 2020 у тому, що навчання за Держстандартами 2020 р. розподілене на цикли:

початкова освіта

- перший цикл - адаптаційно-ігровий (1-2 роки навчання);
- другий цикл - основний (3-4 роки навчання);

базова середня освіта

- перший цикл - адаптаційний (5-6 роки навчання);
- другий цикл - базове предметне навчання (7-9 роки навчання);

профільна середня освіта

- перший цикл - профільно-адаптаційний (10 рік навчання);
- другий цикл - профільний (11-12 роки навчання)

Відповідно до циклів створені модельні програми навчання до кожного предмету, рекомендовані МОН. Що ж стосується вивчення англійської мови, то учні 5-6 класів, що навчаються за ДС 2020 відповідно навчаються за модельними навчальними програмами, яким наказом МОН від 12 липня 2021 року № 795 надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». На сьогодні є три модельні навчальні програми по іноземних мовах (див. табл.2.2). Для учнів 7-9 класів, які навчаються за ДС 2011 розроблено навчальні програми з іноземних мов для учнів 5 – 9 класів, затверджених наказом МОН від 07.06.2017 № 804.

Тобто, в рамках кожної Типової програми різних Держстандартів розроблено навчальні програми та модельні навчальні програми з кожного предмету.

Якщо аналізувати освітню галузь “Мови і літератури” та вимоги володіння іноземними мовами згідно Держстандартів 2011 та 2020 рр, відрізняються. Відповідно, за модельними програмами Держстандарту 2020 р. встановлено наступний рівень володіння іноземною мовою учнями: після закінчення адаптаційного циклу (5 – 6 класи) учні закладу загальної середньої освіти, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня А2, а після закінчення базового предметного навчання (7 – 9 класи) – рівня В1. ДС 2011 р. має два рівні: А2+ для

загальноосвітніх шкіл і В1 для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови на кінець 9-го класу [41].

За Держстандартом 2011 р. вимоги стосуються розуміння нескладних текстів та вміння монологічного та діалогічного мовлення в таких сферах спілкування як: особистісна, публічна, освітня тощо, використовуючи в разі потреби лексичні або зображувальні опори.

Вимоги за Держстандартом 2020 р. включають в себе більш високий рівень володіння іноземною мовою. Вони охоплюють навички використання іноземної мови для різних цілей, не лише читання, письмо й нескладне мовлення чи з використанням шаблонів, а вимагають умінь «пояснювати роль/значення мовних явищ та системи понять, за допомогою яких формується картина світу носіїв іноземної мови», тобто вимагають більшого рівня розуміння мови та культурних відмінностей. Крім того, ці вимоги наголошують на важливості міжкультурного спілкування та толерантності до інших культур. А також, дуже важливим та визначним пунктом серед вимог є розуміння потреби популяризації України у світі засобами іноземних мов.

Крім того, в Базовому навчальному плані Державного стандарту 2020 року є можливість збільшити години у мовно-літературній освітньої галузі на 595 годин для 5-9 класів на рік. В той час як в Державному стандарті 2011 року встановлена конкретна кількість годин (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Розподіл годин згідно Базового плану Державних стандартів 2020 та 2011 років

Назва освітньої галузі	Кількість годин на рік для 5-9 класів		
	мінімальна	рекомендована	максимальна
Мовно-літературна			
Дс 2020	1575	1820	2170
	Конкретно встановлена		
Дс 2011	1575		

Згідно обов'язкових вимог Базового навчального плану Державного стандарту 2011р. та мінімальних рекомендацій Базового навчального плану Державного стандарту 2020 р. встановлено навантаження годин на мовно-літературну освітню

галузь для 5-9 класів у сумі 1575 год. В додатку 23 ДС 2020 зазначено, що години мовно-літературної освітньої галузі можуть розподілятися на вивчення іноземної мови (не менше двох годин на тиждень). Тобто, при мінімальному навантаженні кількість годин для вивчення англійської мови протягом навчального року за обома ДС становить 70 годин (35 навчальних тижнів * 2 год в тиждень англійської мови).

Але, згідно рекомендованого навантаження у Базовому навчального плану Держстандарту 2020 вивчення іноземних мов має відбуватись з навантаженням у кількості 3,5 год на тиждень. В такому випадку річне навантаження становить 122,5 год.

Крім того, в додатку 23 Базового навчального плану ДС 2020 зазначено, що кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі може збільшуватися до максимального показника з урахуванням перерозподілу різниці між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин інших освітніх галузей. Тобто, за новими Державними стандартами у школи є можливість збільшити навантаження з вивчення англійської мови у 2, 5 рази (з розрахунку, що англійська мова буде щодня, 5 год в тиждень * 35 навчальних тижнів = 175 год).

Отже, бачимо, що за новими стандартами школа забезпечує учнів більшими можливостями та підходами, орієнтованими на особистісний розвиток у вивченні іноземних мов. В цілому, Державний стандарт 2020 року спрямований на більш глибоке розуміння та застосування знань і компетентностей учнями, зокрема у вивченні іноземних мов у світовому контексті, та враховує потреби сучасного світу і готує учнів до постійного саморозвитку та адаптації до змін.

Також, основна різниця полягає в рівні навичок та компетенцій, які вимагаються від учнів. Перші вимоги орієнтовані на базові навички спілкування та розуміння інформації і вираження думок, тоді як другі вимоги передбачають більш високий та свідомий рівень володіння іноземною мовою та глибше розуміння культурних та політичних аспектів.

2.2. Опис методів, що застосовуються вчителями на уроках англійської мови для покращення розвитку комунікативних навичок у порівнюваних школах

Згідно Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р., ключова зміна в реформуванні освіти стосується підходів до навчання та змісту самої освіти. Замість запам'ятовування фактів та понять учні набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто учнів не просто отримують знання, а й навчаються ефективно використовувати їх, а також формують цінності та навички, які стануть корисними для випускників у їхньому професійному та особистому житті.

Відповідно до теми дослідження, одним із завдань було порівняти результати формування комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки, які вивчають англійську мову з використанням різних методів навчання. Для виконання цього завдання ми обрали 6 та 8 класи загальноосвітньої школи та групу дітей віком 12-14 років, які додатково навчаються у мовній школі «Центр Натхнення», застосовуючи такі методи, як: спостереження, порівняння та аналіз. Для цього було відвідано уроки в зазначених класах та мовній групі, під час яких спостерігали за активністю дітей. За основу аналізу взяли конспекти-уроків досліджуваних груп.

Навчання англійської мови в 6 класі загальноосвітньої школи здійснюється за Державним стандартом 2020 р. згідно Наказу та відповідно до Модельної навчальної програми «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.) за підручником для 6 класу закладів загальної середньої освіти з аудіосупроводом та робочим зошитом, автори: Мітчелл Г. К., Марілені Малкогіанні.

Навчання англійської мови у 8 класі загальноосвітньої школи здійснюється за Державним стандартом 2011 р. та навчальними програмами з іноземних мов для учнів 5 – 9 класів, затверджених наказом МОН від 07.06.2017 № 804, за підручником англійської мови О. Д. Карп'юк (2016).

Навчання англійської мови у мовній школі «Центр натхнення» відбувається у відповідності до підручника та робочого зошита English File: Student's Book with Online Practice - Christina Latham-Koenig, Clive Oxenden, Jerry Lambert, Paul Seligson.

Отже, з самого початку розминка задає темп уроку для 6 класу (див. дод. А). Під час перегляду відео, діти слухають правильну вимову та повторяють хором слова пісні:

Kim: What are you wearing?

Jack: I'm wearing a hat. A hat, a hat, a cool orange hat.

Розминка триває 2 хвилини. Кім – дійова особа у відео-розминці по черзі запитує у своїх друзів у що вони одягнуті. Це все відбувається під музичний супровід, що створює позитивну атмосферу і передбачає легкість у проведенні уроку.

Натомість, у 8-у класі розминка починається з того, що з самого початку уроку вчитель просить відповісти на простенькі поставленні питання, але якомога швидше (див. дод. Б). Не всім такі спортивні методи підходять і сам факт робити щось швидше, як правило, сковує дітей. Діти зосереджуючись на тому, щоб максимально швидко виконати поставлену задачу, хвилюються і досить часто в такі хвилини не можуть дати відповіді на прості питання, на кшталт, скільки років в столітті. Діти, які швидко не зорієнтувались почували себе зняковіло. Тому мотивація в більшості дітей пропадає вже на першій хвилині уроку.

Далі навчання в 6-у класі продовжується за допомогою флеш-карток. Головний принцип таких карток полягає у тому, що вони формують умови для активного запам'ятовування: один бік картки містить зображення чи запитання, а другий – правильну відповідь на нього. Крім того, на сьогодні, флеш-картки вважаються найбільш продуктивною методикою запам'ятовування слів.

Що ж відбувається в цей час у 8 класі? Діти вивчають граматику за класичною схемою: «Використовуємо Present Simple в таких випадках...» і роблять граматичні вправи. На фоні відсутньої мотивації - це все відбувається монотонно та шаблонно, як у випадку з х-виразом на уроках математики - підставляємо у формулу, обраховуємо і це все без змісту, цікавить лише факт виконаної дії. Крім того,

підручник 8 класу так побудований, що без пояснення вчителя, учні граматичний матеріал самі не вивчать (див. дод. Д). Тобто, навіть те, що вчитель пояснив на уроці, не всі діти зможуть запам'ятати до того часу, коли виконуватимуть через день-два домашню роботу.

В 6-у класі на основі ілюстрованої таблиці дітям пояснюють граматичний матеріал та переходять до виконання вправи. Урок продовжується у вигляді онлайн гри на основі слів з вивченого граматичного матеріалу (див. дод. Г).

У 8 класі діти продовжують виконувати граматичні вправи, після чого переходять до наступної частини уроку Writing, де у вправі пропонується погрупувати подані речення в колонки, відповідно до часу Past Perfect чи Past Simple. Слідуючі вправи у частині Speaking теж побудовані на граматичному матеріалі, що вивчається. У запропонованій вправі, потрібно прочитати речення і визначити, яка з подій у минулому відбудеться останньою. І ще одна вправа, яка пропонується цій частині уроку це розповісти класу, що ти робив вчора о 9 ранку. Після чого, на етапі Reading and writing діти доповнюють листа, використовуючи слова в дужках та поставивши їх в необхідній формі. В кінці уроку коротенький підсумок – повторення усно граматичних правил, які вивчалися та домашнє завдання – виконати вправу, поставивши в правильній формі дієслова, що у дужках.

У 6 класі, після того, як пограли гру, пропонується послухати аудіо запис та знайти помилки в стилі одягу, після чого, виконання завдання з принтабельними завданнями та робота в парах на діалогічне мовлення. Трішки попрацювавши, дітям пропонується зробити веселу фізкультхвилинку – смішні дитячі віршики з діями. Перепочивши, учні приступають до виконання граматичних вправ. Тепер їм потрібно записати в зошитах речення, розкриваючи дужки. На основі матеріалу з вправи, діти знову грають у відеогру. Таким чином на вивчення одного матеріалу застосовують кілька способів запам'ятовування інформації – зорову, слухову, словесно-логічну. Після гри знову коротенька вправа – учні відпрацьовують навик ставити питання та відповіді до них. І в кінці уроку коротенький підсумок у вигляді тестування.

В учнів мовної школи «Центр Натхнення» заняття розпочинається з привітання та коротенької розмови англійською мовою про те, в кого як справи, як проходить день, що нового в школі, чи подобається сьогодні погода і т.і. (див. дод. В). Встановивши з дітьми контакт, відбувається вивчення нової лексики за допомогою гри «Лексичний бій», завдяки якій фіксуються в пам'яті нові слова, які вивчатимуться під час уроку. Після ознайомлення з словами, вчитель за допомогою ілюстрованих таблиць пояснює граматику і відразу пропонує зробити одну граматичну вправу. Так як основна мета розвиток впевненого мовлення, відразу після короткого огляду граматики переходять до вправ з вимови. У частині уроку присвяченому Pronunciation & speaking вчитель пояснює дітям закінчення -s та -es, а також звуки і на прикладах нової лексики тренують вимову. Варто зазначити, що дітям дуже подобаються такий вид діяльності, адже такі вправи завжди супроводжуються сміхом, жартами та веселощами.

Після відпрацювання вимови учням пропонують попрактикуватись у читанні. Плідно попрацювавши дітям передбачений відпочинок у вигляді мінімальних танцювальних рухів під музичний супровід. Тренер показує як рухатись супроводжуючи коротенькими фразами: clap you hands, we are going to do the basic step, to the left, take it back now, turn it out. Тобто під час відео розминки діти також чують англійську вимову та вивчають мінімальний набір слів.

Після танцювальної розминки діти вже знають і чекають на граматичну веселу історію або казочку. Так як тема граматичного матеріалу Present Simple, вчитель розповідає дітям казку про країну ПрезентСімпл, де жив був король, на дивне прізвисько "To be" та його трьох синів ще з дивнішими іменами: "AM", "IS" та "ARE."

В такий спосіб діти повторюють пройдений граматичний матеріал, який подався на початку уроку та закріплюють його виконанням вправ з підручника.

Отримавши новий багаж знань, у вигляді нових слів та граматики, учні слухають аудіо та відповідають на питання. І на завершення уроку, діти співають одну з сучасних англомовних пісень, попередньо прочитавши переклад невідомих слів та виразів, які вчитель перед початком пісні виводить на екран інтерактивної

дошки. Пісні сприяють удосконаленню навичок вимови: артикуляції, ритму та інтонації, поглиблюють знання англійської мови, збагачують словниковий запас, розвивають навички читання та аудіювання, стимулюють монологічне та діалогічне мовлення. Більше того, пісня суттєво впливає на емоційну сферу учнів. Зазначається, що іншомовна діяльність на фоні музики сприяє не тільки запам'ятовуванню матеріалу, але й знімає втому в процесі навчання.

Після завершення уроку вчитель дає домашнє завдання, записати коротеньке відео від 1 хв, у форматі відповіді на питання «Твій улюблений стиль одягу». Варто зазначити, що домашні завдання, як правило однотипні - запис коротеньких відео від 1 хв - відповідь на питання, підлаштоване до теми уроку. Таким чином, учні звикають до себе у кадрі, що також дуже впливає на формування їхньої впевненості в собі та комунікативних навичків.

Крім того, в основу діяльності мовної школи «Центр Натхнення» закладено такі основні принципи:

- маленькі групи (до 8 чоловік);
- регулярне прослуховування аудіо матеріалів (під час кожного уроку);
- вивчення мови у форматі розваги (використання руханок, музики, різноманітних видів творчої діяльності, щоб максимально розвинути природню любов дітей до пізнання нового).

- принцип «Fluency rather than accuracy» – говорити вільно, а не без помилок.

- мотивація;

Також, один раз в тиждень у школі відбуваються заняття у формі English Speaking Club через платформу Google Meet з носіями мови. Саме така форма занять створена для відпрацювання вимови та подолання страху говорити, чи говорити неправильно. До переліку завдань під час такого формату уроку завжди входить гра, на яку діти з радістю чекають. Ведучий (в даному випадку носій мови) просить принести предмет з конкретно вказаними ознаками, наприклад щось червоного кольору або круглої форми; щось дерев'яне або щось металеве. Може бути улюблена іграшка, тощо. Учням дається кілька секунд, щоб відшукати цю річ у своєму будинку і пояснити що це. Звісно, гра підлаштовується до теми уроку. Також, крім

предметів може бути гра в слова. Ведучий просить назвати на конкретну букву слово, до прикладу назву міста, чи тварини, або ж ім'я будь-якого співака чи актора, тощо. Називаючи слово, мимоволі відбувається комунікація. Носії мови часто не знають артистів, яких називають українські діти і таким чином приходиться пояснювати. Звісно комунікація відбувається англійською мовою, адже носії мови української не знають, і досить часто діти застосовують невербальну комунікацію, що супроводжується сміхом та жартами, але в подальшому це мотивує дітей до самостійного пошуку перекладу слів за межами уроку. Саме на таких заняттях щонайкраще використовується принцип «Fluency rather than accuracy».

Наступний принцип, який використовується в школі, це - мотивація. Під час кожного уроку за активність та виконання завдань, учні отримують винагороду – невеличка наліпка у формі квіточки, що власне є логотипом мовної школи (див. дод. О). І в кінці кожного семестру, ці квіточки можна обміняти на подарунки, які пропонує школа. Це різного роду невеличкі іграшки, канцтовари, спортивний інвентар. Головна особливість полягає в тому, що учень, в якого найбільша кількість квіточок, першим отримує право обміняти квіточки на подарунки. Подарунки практично не повторюються і кожен такий подарунок має свою ціну, тому маючи велику кількість квіточок можна отримати кілька подарунків. Такий принцип мотивації через нагороду ефективно сприяє створенню навчальної атмосфери, а також розвиває навички самодисципліни та конкуренції, що сприяє не лише розвитку комунікативних навичок, а й вмінь.

Відповідно до спостереження за дітьми під час уроків англійської мови, аналізу конспектів 6 та 8 класів різних Державних стандартів навчання та мовної школи «Центр Натхнення, бачимо, що ціль одна - вдосконалити навички усного мовлення, проте досягнення її здійснюється різними підходами та засобами. Урок в мовній школі та 6 класі більше сфокусований на спілкуванні, взаємодії та практичних завданнях і відбувається з застосуванням інтерактивних методів. Урок у 8 – у класі включає в себе граматичні вправи, письмове вдосконалення навичок, читання та усне спілкування. Хоча й ціль стоїть вдосконалити навички усного мовлення, проте урок виглядає більш традиційним з використанням граматики й

перекладу. Крім того, за підручником О. Карпюк не передбачено використання аудіо [23]. В основному всі вправи на розкриття дужок, прочитати текст та дати відповідь на питання і скласти діалог. Такий підхід до уроку має обмежений вплив на розвиток комунікативної компетенції учнів. Його основний фокус здається більш спрямованим на вивчення граматичних структур і написання, а не на активне усне спілкування та розвиток комунікативних навичок.

Уроки в мовній школі, що побудовані з врахуванням основної мети – розвинути у дітей впевнене мовлення, досягаються за формулою граматики (G) + словниковий запас (V) + вимова (P) = впевнене мовлення. Що ж стосується підручника 6 класу, то принцип навчання аналогічний, хоча менше вправ на вимову в порівнянні з підручником оксфордського видавництва, проте велика увага акцентується на аудіюванні, що є важливою складовою мовленнєвої діяльності.

Крім того, кожна вправа чи окремий вид діяльності в 6 класі та мовній школі триває в середньому 3 – 5 хвилин. В той час, як у 8 класі один вид вправи може затягнутись на 20 хвилин. Внаслідок чого, процес навчання у 8 класі стає нудними та монотонними і призводить до втрати інтересу та мотивації учнів.

У контексті розвитку комунікативних навичок у школі, урок у 6 класі за навчальною програмою згідно концепції НУШ, має значні переваги, завдяки застосуванню інтерактивних методів і таким чином більше сприяє розвитку комунікативних навичок учнів, ніж у 8 класі.

Що ж стосується мовної школи, то основною перевагою є маленькі групки – до 8 чоловік. Також за допомогою комунікативного підходу, який використовується британськими підручниками, учні в рівній мірі навчаються як говорінню та сприйняттю інформації на слух, так і читанню та письму. Протягом уроку використовується велика кількість різних видів роботи: індивідуальна, парна, групова. Під час кожного уроку вчитель обов'язково дає учням прослухати аудіо, учні в свою чергу, виконують різноманітні вправи на покращення вимови, працюють в парах та групах, вивчають певні граматичні конструкції, роблять письмові завдання, пов'язані з розмовною темою уроку. Обов'язковою частиною заняття також є робота з текстом. Учням пропонуються цікаві завдання, які дають

змогу краще зрозуміти прочитане, не перекладаючи текст українською. Такі вправи зацікавлюють учнів та спонукають ще раз прочитати або переглянути текст. Урок проходить динамічно, вчитель крок за кроком підводить учнів до того, щоб вони могли попрактикуватися, використовуючи та закріплюючи нові знання. Це все відбувається у вільній невимушеній атмосфері, в якій не страшно говорити, що сприяє позитивному та веселому настрою учнів, їх відкритості до сприйняття нової інформації, а отже діти максимально залученні в процес вивчення мови, що призводить до формування та розвитку комунікативних навичок.

2.3. Практичне дослідження впливу психолого-педагогічних умов на розвиток комунікативних навичок

Питання розвитку комунікативних навичків у підлітків дуже багатогранне і є предметом дослідження багатьох наук. Цей етап характеризується настанням фізичної та психологічної зрілості і має свою специфіку, пов'язану з труднощами цього вікового періоду, які, безсумнівно, впливають на процес навчання. Багато дослідників стверджують, що ефективна комунікативна компетентність побудована на принципах психологічного комфорту, тому для цього віку розвиток комунікативних навичків варто вивчати що найменше крізь призму мотивації, самооцінки та сучасних технологій.

Одне із завдань роботи полягало у дослідженні особливостей формування комунікативних навичків в учнів середніх класів на уроках англійської мови. Дослідженню передувала гіпотеза про те, що використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови і, що дуже важливо, позитивний психоемоційний стан учнів в поєднанні з здатністю вчителя створювати комфортну та дружню атмосферу на уроках - підтримує та мотивує учнів у їх навчанні і сприяє більш ефективному формуванню комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки у вивченні англійської мови.

Практична значимість даного дослідження полягає в тому, що отримані результати допоможуть батькам, психологам та педагогам при роботі з підлітками.

Також ця робота стане базою для подальшого дослідження, і написання проекту по будівництву англomовної школи- кавярні, де діти навчатимуться разом з батьками.

Для визначення рівня комунікативних умінь використана методика Кареліна А.А. «Оцінка комунікативних умінь» (див.дод. Ж) та методика Дембо-Рубінштейн «Діагностика самооцінки» (див.дод. К), а також анкетування учнів (див.дод. Е).

Тест дозволяє визначити рівень комунікативних навичків в учнів середньої та старшої шкіл та складається з 10 питань, в кожному з яких необхідно обрати один з п'яти можливих варіантів: «майже завжди», «в більшості випадків», «іноді», «рідко», «майже ніколи». Інтерпретація відповідей здійснюється за бальною системою та підсумовується: а) «майже завжди» - 2 бали; б) «в більшості випадків» - 4 бали; в) «іноді» - 6 балів; г) «рідко» - 8 балів; д) «майже ніколи» - 10 балів. Таким чином, максимально можлива сума балів - 100, мінімальна - 20 балів. В рамках даної методики виділяється три рівні розвитку комунікативних умінь: низький, середній і високий. Для визначення ступеня володіння комунікативними навичками, визначено відповідність кількості балів кожному з рівнів:

Від 20 до 41 - низький рівень комунікативних умінь. Даний результат у опитуваних свідчить про те, що вони є поганими співрозмовниками, додумують сенс сказаного за співрозмовника.

Від 42 до 63 - середній рівень. На даному рівні підліток також схильний спиратися на власні домисли, проте, в цілому вміє непогано орієнтуватися в процесі спілкування. Діти із середнім рівнем оволодіння комунікативними вміннями можуть підлаштовуватися під темп і манеру ведення бесіди.

Понад 64 - високий рівень. При підвищеному рівні комунікативних умінь підлітки здатні не тільки вловлювати контекст спілкування, добре підлаштовуватися під співрозмовника, але і здатні в певні моменти задавати напрямок і управляти форматом комунікації. Підлітки, які набрали стільки балів є гарними співрозмовниками, з ним комфортно вести комунікативну взаємодію. Вони можуть підтримати свого співрозмовника, дати йому можливість виговоритись і закінчити свою думку; в той же час, комунікатор грамотно використовує необхідні в конкретний момент інструменти ефективного спілкування.

Тест спрямований на діагностику умінь встановлювати дружню атмосферу в спілкуванні, вміння вислухати і зрозуміти проблеми співрозмовника, що дало змогу використовувати цей метод дослідження для оцінки рівня розвитку особистісного та соціокультурного компонентів комунікативної компетентності.

Методика Дембо-Рубінштейн застосовується для визначення рівня самооцінки за різними параметрами. В основі методики лежить самостійна оцінка підлітками деяких особистих якостей, таких як авторитет у однолітків, характер, розумові здібності і т.д. Кожен респондент отримує бланк (Додаток К), де на зображенні розташовані шкали, з умовним позначенням на 10 поділок, з кроком в 10 одиниць. Кожна шкала відповідає певним характеристикам: 1) здоров'я; 2) характер; 3) розум; 4) здібності; 5) авторитет у однолітків; 6) зовнішність; 7) впевненість в собі. Учням пропонується на вертикальних лініях відзначити рівень розвитку у них цих якостей (показник самооцінки), де нижня точка символізує найнижчий розвиток, а верхня - найвищий.

Також методикою передбачено визначити і рівень домагань, тобто рівень розвитку цих же якостей, які будуть задовільняти їх. Під час дослідження, другу частину методики не використовували, з метою недопущення перевантаження дітей великим об'ємом питань, і так як дослідження спрямоване на розвиток, то в ідеалі цей показник мав би досягати максимального рівня домагань, тобто 100 балів по кожній шкалі.

Обробка проводиться по шести шкалах (перша, тренувальна - "здоров'я" - не враховується) методом середнього арифметичного всіх поділок кожної шкали та вносимо дані в таблицю згідно кількісних характеристик рівня самооцінки (див. таб. 2.4).

Таблиця 2.4

Кількісні характеристики рівня самооцінки

	низький	середній	високий	завищений
Рівень самооцінки	Менше 45	45-59	60-74	75-100

Кількість балів від 45 до 74 — це показники реалістичної самооцінки. Кількість балів від 75 до 100 свідчить про завищену самооцінку і вказує на відхилення в формуванні особистості. Завищена самооцінка може підтверджувати особистісну незрілість, невміння правильно оцінити результати своєї діяльності, порівнювати себе з іншими; така самооцінка може показувати на суттєві викривлення у формуванні особистості - "закритість для нового досвіду", нечутливість до власних помилок, невдач, зауважень та оцінок оточуючих. Кількість балів нижче 45 вказує на занижену самооцінку і свідчить про крайнє неблагополуччя у розвитку особистості. Ці учні складають "групу ризику", їх, як правило, мало. За низькою самооцінкою можуть ховатися два абсолютно різних психологічних явища: справжня невпевненість в собі і "захисна реакція", коли розуміння власної неспроможності, відсутності здатності і т.п. дозволяє не докладати ніяких зусиль і слугує виправданням відсутності ініціативи та намагань.

Дослідження у формі анкетування учнів спрямоване на виявлення відношення студентів до процесу вивчення англійської мови в школі та їхніх емоційних реакцій на цей процес. Питання в анкеті можна умовно розділити на блоки.

Відношення до навчання в школі.

1. Ваш улюблений предмет в школі?
2. Предмет, який Вам не подобається у школі ?
3. Чи подобається Вам навчатись у школі?

Відношення до вивчення англійської мови школі.

8. Чи вважаєте ви предмет "Англійська мова" цікавим і корисним для вас?
9. Щоб ви б хотіли би змінити на уроках англійської мови?
11. Яким є для Вас Уроки англійської мови ?
12. Як думаєте, чи достатньо у Вас ресурсів (підручники, матеріали) для успішного вивчення англійської мови?
13. Яка оцінка з англійської мови у вас була за минулий рік
14. Яка оцінка з англійської мови у вас в цьому навчальному році
19. З якими емоціями йдете на урок англійської мови
25. Що подобається на уроці англійської

26. Що не подобається

27. Які емоції коли урок закінчується

Готовність та впевненість дітей до спілкування англійською мовою.

4. Чи маєте Ви досвід спілкування з іноземцями ?

5. Коли Ви спілкуєтесь з іноземцями, чи виникають у Вас труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови?

6. Чи готові Ви першими розпочати розмову з іноземцем ?

7. Чи відчуваєте Ви страх або невпевненість, коли говорите англійською?

Психо-емоційна картина класу та підтримка батьків у вивченні англійської.

10. Чи сумували Ви за вашими однокласниками під час онлайн навчання?

22. На Вашу думку, чи дружній у Вас клас ?

18. Чи допомагають Вам батьки з домашнім завданням з англійської мови?

23. Яка атмосфера у класі під час уроку англійської мови

Мотивація

15. Чому Ви вчите англійську мову?

16. На скільки Ви впевнені, що ви досягнете своїх цілей у вивченні англійської?

17. Чи виникають у Вас труднощі в навчанні англійської мови ?

20. Як Ви оцінюєте свій поточний рівень знань англійської мови ?

21. Чи відвідуєте Ви додаткові уроки англійської мови за межами школи?

24. Якщо ви отримуєте погану оцінку як швидко ви намагаєтесь її виправити?

Використання анкети дозволяє систематизувати важливі аспекти вивчення англійської мови та отримати інформацію для подальшого аналізу та покращення навчального процесу.

Отже, ми будемо використовувати спеціальне психодіагностичне тестування за допомогою наступних методик: тест оцінки комунікативних умінь А.А. Кареліна, методика «Діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн» в модифікації А. М. Прихожан для визначення рівня самооцінки та анкетування для дослідження мотивації, визначення сприйняття учнями атмосфери на уроках англійської та інші аспекти, що впливають на їхній навчальний процес і емоційний стан.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ РІЗНИХ МЕТОДІВ ТА ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

3.1. Аналіз дослідження впливу психолого-педагогічних умов на розвиток комунікативних навичок

Дослідження проводилось у чотирьох класах: 6-А та 8-Б класи школи – ліцею с.Судилків Шепетівського району, 6-Б та 8-В класи м. Шепетівки та у групі дітей віком 11-14 років мовної школи «Центр Натхнення» м. Шепетівка. Вибірка складала 102 учні. Відповідно, діти 6 - х класів навчаються за Держстандартами 2020 року та діти 8 - х класів – за Держстандартами 2011 року (див. рис. 3.1.). Частина дітей мовної школи навчаються в школі Судилківської ОТГ та інша частина – в школах Шепетівської ОТГ (див. дод. М, Н).

Рис. 3.1 Кількість дітей, що навчаються за різними Держстандартами

Перший блок питань передбачав виявлення відношення дітей до навчання в школі. Приємним виявився той факт, що у всіх досліджуваних групах, в переважній більшості (74-84%), діти відмітили, що їм подобається навчатись у школі та переважна більшість з них сумували за однокласниками. Всі діти шостих класів вказали, що онлайн навчання їм взагалі не подобається, що говорить про потребу дітей у спілкуванні, бути в соціокультурному середовищі. Проте, у 8 класах такі учні вже з'являються і становлять 13-14,4% класу. Це як правило діти з низькими комунікативними навичками та низькою самооцінкою (див. табл.3.1.).

Таблиця 3.1.

Чи подобається Вам навчатись у школі ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	80 %	76 %	74 %	84 %	100 %
ні	20 %	9,6 %	26 %	3 %	
краще онлайн	-	14,4%	-	13%	

З приводу відношення до вивчення англійської мови в школі, то цей предмет більше подобається учням, чим не подобається, хоча показник не високий і як правило, прямопропорційний. Найбільший показник, кому подобається вивчати англійську – це учні мовної школи «Центр Натхнення» - 75%. Серед загальноосвітих шкіл найбільший показник зафіксували серед учнів 8-б класу – 52,8%. Хоча в цьому ж класі і найбільший показник серед учнів, яким не подобається цей предмет – 47,2% (див.дод.). Такі великі і протилежні водночас показники можуть свідчити про ключову роль вчителя у цьому класі. Половині учнів імпонують методи навчання вчителя, інша половина класу або не розуміє або не сприймає їх, і це може бути пов'язане з різними факторами, які включають в себе структуру та темп уроків, підходи до навчання, індивідуальні особливості учнів, тощо.

Проте, спільним для всіх досліджуваних груп виявився такий предмет, як фізкультура (рис.3.2.). В 6-а класі цей показник найбільший і становить 60 % класу. В інших класах, щонайменше, четверта частину учнів теж включають цей предмет до списку улюблених. В жодному класі ніхто не зазначив, що цей предмет не подобається. Уроки фізкультури проходять в ігровій формі та невимушеній атмосфері, і саме це обирають діти, і саме такі формати уроків потребують учні, що вкотре підтверджує ефективність інтерактивних методів навчання. Крім того, в тих, класах, де навчання відбувається за програмою НУШ (6-а та 6-б), що передбачає використання компетентнісного підходу до навчання, діти вказували, що їм подобається, коли на уроках англійської мови використовують ігрові методи навчання. Серед дітей 8 класів таких побажань не було, швидше за все по тій причині, що діти не знають, що такі методи можливі.

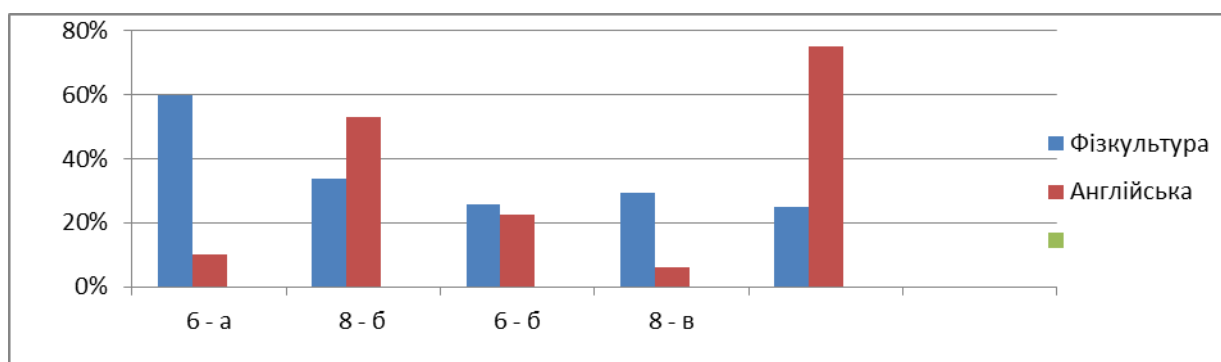

Рис.3.2 Кількісні показники отриманих результатів «улюблений предмет»

Більшість дітей від 56,3% до 100% залежно від класу, вважають предмет англійської мови корисним і вивчають її переважно для подорожей та майбутньої роботи (див. табл. 3.3.).

Табл. 3.2

Чому Ви вчите англійську мову?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа
для подорожей	46%	48,2%	41,9%	31,3%	75%
для подальшої роботи	43%	62,4%	25,8%	25%	75%
для гарних оцінок	15%	19,2%	6,5%	18,8%	25%
батьки заставляють	10%	14,4%	16,1%	6,3%	
я не хочу вивчати англ.мову, але вона є в навчальній програмі	5%	4,8%	9,7%	18,8%	

Згідно таблиці, можемо спостерігати, що в дітей сільської місцевості мотивація, використовувати англійську мову в майбутній професії, більша. Учні 6-А класу у кількості 43% та учні 8-Б класу у кількості 62,4% зазначають, що англійську вивчають для подальшої роботи, в порівнянні з учнями 8-В класу (25%) та 6-Б (25,8%). В загальному, більшість опитаних учнів все влаштовує на уроках англійської мови в школі, інші - пропонують свої варіанти, такі як: вивчати менше граматики, більше приділяти уваги розмовним темам. Є такі учні, які не розуміють англійську і вони зазначають, що цей предмет потрібно відмінити в школі, натомість більше потрібна польська мова. Ті ж діти, які займаються додатково англійською зазначають, що потрібно змінити підручники в школі.

Переважає більшість (від 62,5% до 100%) респондентів вважає, що їм достатньо ресурсів для вивчення англійської. Хоча прослідковується тенденція, що

не вистачає ресурсів у вивченні англійської мови для тих дітей, які вважають уроки нудними і на яких нічого не розуміють, і відповідно з низькими оцінками. У дітей, які вказували, що мають високі оцінки, вказували і на те, що їм ресурсів вистачає для вивчення англійської мови.

Згідно дослідження, четверта частина учнів всіх класів не пам'ятала своїх оцінок з англійської мови за минулий рік. В цьому навчальному році за поточну чверть, що закінчилася більша половина опитаних учнів також не знають своїх тематичних оцінок (див. *Рис. 3.3.*). Крім того, лише від 14,4% до 26, 7% учнів залежно від класу намагаються виправити оцінку відразу. Найбільше таких учнів у 6 класах, а у 8-х класах кількість дітей, що намагаються виправити свою оцінку зменшується. Майже така сама кількість опитаних учнів від 13,3 до 25% не виправляє оцінок зовсім, всі решта – залежить від ситуації. Крім того, шкільна оцінка менше впливає на мотивацію вчити англійську, чим вплив батьків (див. *Рис. 3.4.*). Відтак, у 8-х класах показник «гарної оцінки» хоч і не високий, але найбільший і сягає 19,2% і 18,8 %. У 6-х класах даний показник менший. Це може вказувати на неважливість оцінки та відсутність інтересу та мотивації до предмету. А підвищений інтерес до гарної оцінки серед восьмикласників може свідчити про власне інтерес до вищого середнього бала свідоцтва про здобуття базової середньої освіти, яке учні отримуватимуть наступного року.

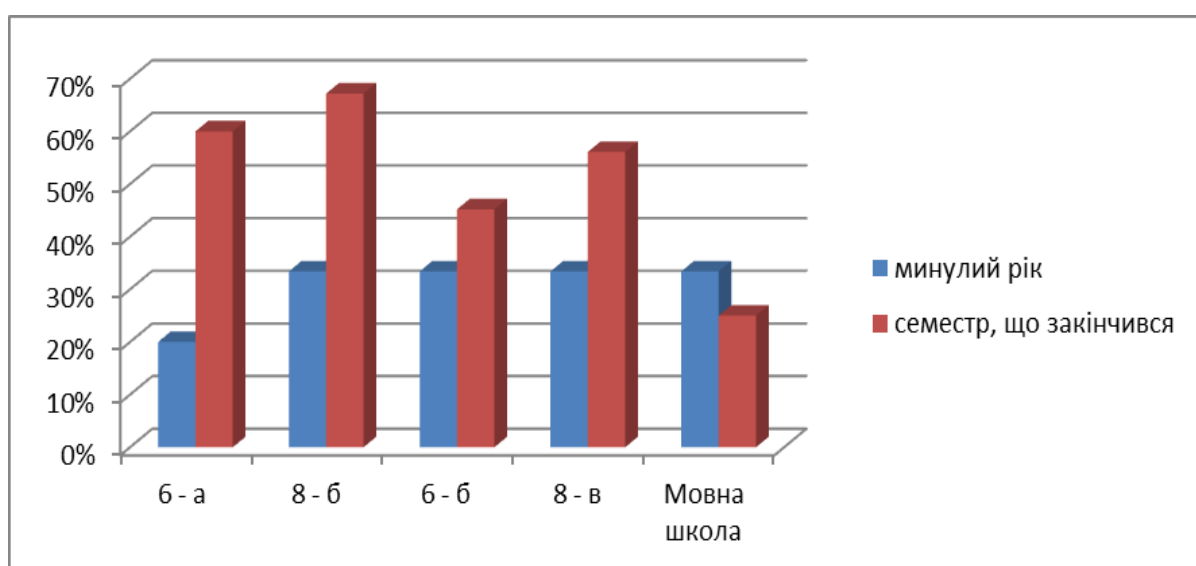

Рис. 3.3 Відсоток дітей, які не знають своїх оцінок

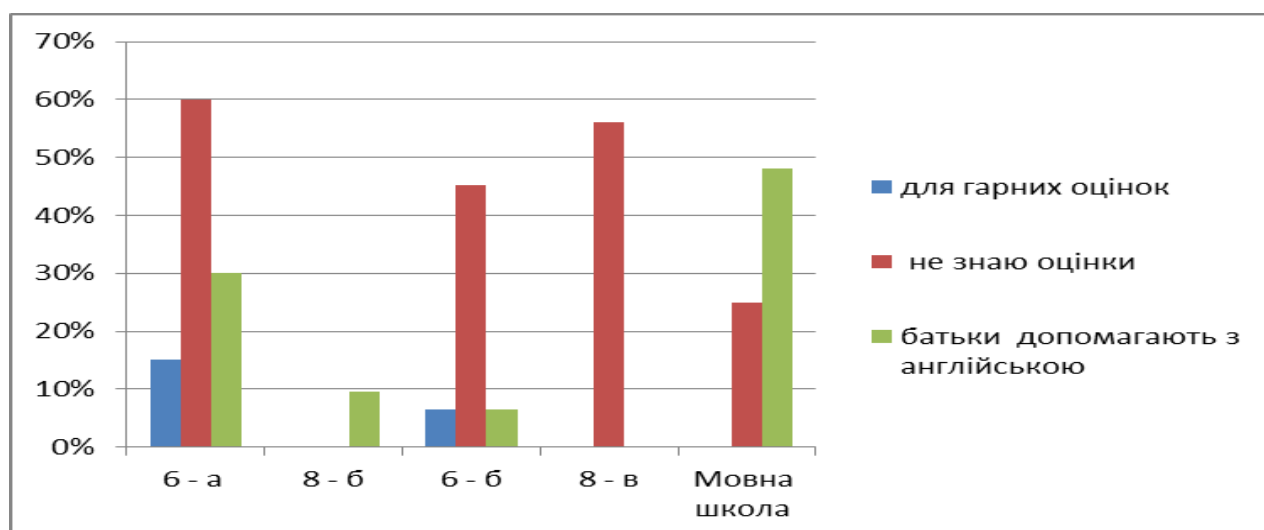

Рис. 3.4 Співвідношення показників учнів, які не знають своєї оцінки, які вивчають англійську мову для гарної оцінки і яким допомагають батьки.

Наступний блок питань дослідження був спрямований на вивчення готовності та впевненості дітей до спілкування англійською мовою. В кожному класі четверту частину становлять учні, що мають досвід спілкування з іноземцями. Така ж частина учнів мала досвід спілкування з іноземцями через соцмережі. Хоча в більшості, діти мають труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови і майже половина серед опитаних відчуває страх або невпевненість, коли говорять англійською, проте неважаючи на це, все ж таки готові розпочати першими розмову з іноземцями. Також значний відсоток учнів від 19,2% до 37,9 % вказали, що використовують гугл-перекладач, тому прекрасно розуміються з іноземцями. Це все може свідчити про відкритість та здатність учнів взаємодіяти з представниками інших культур та є позитивним аспектом, оскільки сприяє розвитку комунікативних навичок та міжкультурної компетентності.

Варто зазначити, що класи, де найбільший відсоток дітей, які мали досвід спілкування з іноземцями (43,2% 8-Б клас, 100% мовна школа) найбільше зазначили, що мають труднощі при спілкуванні, що може вказувати на реалістичну оцінку своїх навичків з практичного досвіду.

Таблиця 3.3

Коли Ви спілкуєтесь з іноземцями, чи виникають у Вас труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа
так	50%	80,8%	37,9%	37,5 %	100%
ні, у мене з англійською все добре	20%	-	24,1%	25 %	
я використовую гугл-перекладач, тому ми один одного прекрасно розуміємо	30%	19,2%	37,9%	37,5 %	

Щодо психо-емоційної картини класу та підтримки дорослих у вивченні англійської, то отримані наступні результати. Переважній більшості батьки допомагають у вивченні англійської мови. 70% і більше зазначають, що клас дружній, виняток становить 6-а клас, де 60% респондентів відзначили, що клас не дружній, проте 80% учнів цього класу вказали, що їм подобається навчатись у школі і 50% класу сумували за однокласниками. Хоча інші показники кардинально не відрізняються від показників інших класів, тому це може свідчити про різне трактування учнями 6-а класу поняття «дружній клас».

Атмосера під час уроку англійської мови в кожному класі різна. Проте, учні всіх класів зауважили, що атмосера багато в чому залежить від вчителя. У 8-б – 62,4% відчують на собі настрій вчителя, а у 6-б – 58,1 %. Крім того, у відкритих питаннях, «що подобається на уроках англійської мови в школі», учні зазначали «коли вчитель у доброму настрої» та «що не подобається на уроках англійської мови в школі» – це «поганий настрій вчителя».

Таблиця 3.4

Яка атмосфера у класі під час уроку англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
позитивна та дружня	40 %	38,4 %	22,6%	62,5%	70 %
стресована та напружена	20 %	14,4 %	16,1%		
залежить настрою вчителя	40 %	62,4 %	58,1%	25 %	30 %
нудна та малоцікава		4,8 %	3,2 %	12,5%	

Також, більшість вказали, що під час уроку відчують позитивні емоції. Фактично відповіді цього питання збіглися з питанням «чи вважаєте Ви предмет

«Англійська мова» цікавим та корисним?» Та кількість дітей, яка вважає англійську мову корисним предметом, відчуває позитивні емоції під час уроку. Невеличкі розбіжності в цьому питанні виявленні у 8-б та 6-а класах. Відтак, 85% учнів класу вважає предмет корисним, а лише 43,2% вибрали позитивний смайлик. В 6-а класі 61,3% учні вказали, що предмет корисний, проте лише 46,7% зазначили, що відчувають позитивні емоції. Можемо припустити, що різницю становлять ті діти, які вказували у відкритих відповідях, що їм не подобається, коли звертають увагу лише на тих, хто добре вчиться; або ж ще такі відповіді зустрічались: «все влаштовує, але не влаштовую я себе, оскільки старанно вчу, але нічого не виходить». Саме такі анкети дуже цінні, оскільки діти не вибирають готову відповідь, а щиро відповідають на питання і у їхніх відповідях читається прохання про допомогу. Тому дуже важливо для вчителя були чутливим до потреб та особливостей своїх учнів, створюючи атмосферу, яка сприяє активному навчанню та комунікації. Успішний вчитель може створити позитивну атмосферу, навіть у класі з різними учнями та різними рівнями сприйняття навчання.

Що ж стосується мотивації, то як правило, діти вивчають англійську, щоб в подальшому ці знання використовувати в своїх інтересах, а саме для подорожей та майбутньої роботи, хоча деяких учнів заставляють батьки. У питанні впевненості досягнення своїх цілей у вивченні англійської мови відповіді відрізняються. Звісно найбільше в собі впевнені (100%) діти мовної школи, де заняття відбуваються три рази на тиждень і одне з них проходить з носіями мови. Проте, навіть такі учні відчувають страх та невпевненість, коли приходиться говорити англійською (76%). В 6-б 41,90% учнів впевнені, що досягнуть успіху, і цей показник майже збігається з показником відвідування учнями цього ж класу додаткових уроків за межами школи – 45,2%. В 8 - в показник впевненості переважає над показником відвідуванням додаткових занять, у 8-б ситуація протилежна (див. рис. 3.5).

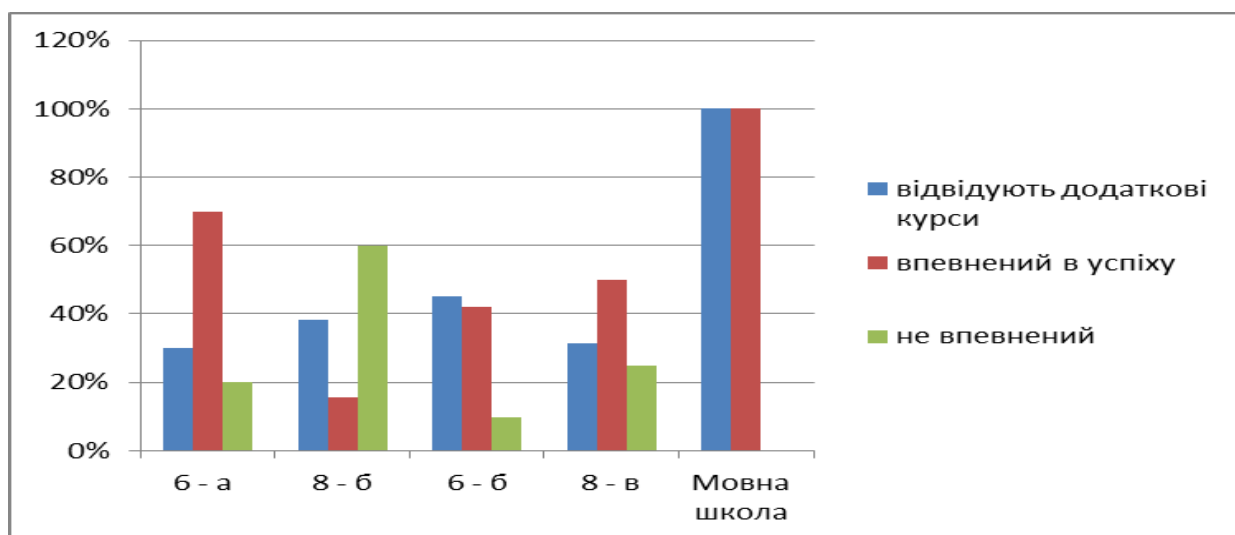

Рис. 3.5 Кількісні показники відвідування додаткових уроків з англійської мови за межами школи

Більша половина дітей в школах не відвідує додаткових занять за межами школи, проте щонайменше 30 % учнів кожного класу, все ж таки вивчають додатково англійську мову. Переважна більшість респондентів оцінила свій поточний рівень знань англійської мови як середній, при цьому така ж сама кількість учнів не могла назвати своїх тематичних оцінок. Така тенденція прослідковувалась у різних школах та різних класах.

Згідно аналізу анкет, прослідковано певну закономірність: діти з низькою оцінкою в школі, але високими комунікативними навиками впевнені, що досягнуть успіху; діти з вищими оцінками, але середнім рівнем комунікативних навичок часто відповідали, що не впевнені в досягненні успіху у вивченні англійської. Також, учні, що мають високі комунікативні навички вказували, що клас дружній, та атмосфера на уроках позитивна. Діти з низькими комунікативними навичками та низькою самооцінкою зазначали, що клас не дружній і атмосфера стресова.

Відповідно до результатів проведеного дослідження, можемо спостерігати, що в школі сільської місцевості діти з низькими комунікативними навичками становлять 9,6% (6-а) і 15 % (8-б). В міській школі серед опитаних таких дітей не виявлено. Натомість міські школярі демонструють вищий рівень комунікативних навичків 58,1(6-б) % та 82,3% (8-в) в порівнянні з 40% (6-а) та 23,4 (8-б). Крім того, у 8-в класі, в якому продемонстровано найвищий рівень комунікативних навичків

(82,3%) також зафіксовано найбільшу кількість дітей, що відчують впевненість, коли говорять англійською мовою (62,5%) та найменшу кількість дітей (25%), які вважають, що атмосфера у класі під час уроку англійської мови залежить від вчителя.

За методикою Демон-Рубінштейн, середній та високий рівень самооцінки є показниками реалістичної самооцінки. Саме в класах сільської місцевості основна частина класу 6-а та 8-б – учні з реалістичною самооцінкою. У міській школі більша частина класу - учні з завищеною самооцінкою. Це може вказувати на більш однорідне середовище у сільській місцевості, де більшість учнів мають подібний рівень вмінь у спілкуванні та комунікації. У місті здебільшого середовище різноманітніше, що впливає на різницю в індивідуальних здібностях.

Згідно виявленої закономірності можна стверджувати, що рівень комунікативних навичок, як правило, прямопропорційний рівню самооцінки. Комунікативні навички впливають на самооцінку: чим вищі комунікативні навички, тим впевненіше діти себе почувають і навпаки. Хоча й траплялися анкети, що вказували на високий рівень комунікативних навичок, але самооцінка була низькою. В таких випадках з дитиною має попрацювати психолог спільно з батьками. Можливо дитина переживає підліткову кризу і професійна допомога дорослих в поєднанні з рідними та близькими допоможе легше прожити цей особливий період життя підлітка.

Також встановлено, що в класі з найвищим рівнем комунікативних навичок та впевненістю у собі, учні менше залежать від атмосфери на уроці і можуть бути більш самостійними та незалежними в процесі навчання англійської мови. Водночас, вчителю важливо підтримувати високий рівень зацікавленості цих учнів і надавати їм відповідні виклики, щоб вони продовжували розвивати свої навички. Щодо інших класів з різними рівнями комунікативних навичок, вчителю важливо уважно ставитись до атмосфери на уроці та особливо підтримувати учнів з низькими комунікативними навичками, які можуть потребувати додаткової мотивації розвитку свого навчання.

3.2. Фактори, що впливають на ефективність формування комунікативних навичок учнів середньої шкільної ланки на уроках англійської мови

Згідно проведеного дослідження цілком очевидно, що ефективне формування комунікативних навичок серед учнів середньої шкільної ланки на уроках англійської мови залежить від численних факторів. Результати дослідження свідчать про відкритість дітей та їх прагнення до соціальної взаємодії в школі. Відкритість в цьому контексті означає готовність та бажання дітей активно брати участь у навчальному процесі та взаємодіяти з однокласниками і вчителями. Переважна більшість дітей вважає англійську мову корисним предметом, майже стільки ж відчують страх та невпевненість, але при цьому готові першими розпочати розмову з іноземцями та прагнуть покращити свої навички. Саме такі прагнення є дуже цінними та багатообіцяючими для підростаючого покоління і задача дорослих підтримати в цьому дітей.

Учні 6-х класів навчаються за концепцією НУШ, що передбачає використання інтерактивних методів на уроках англійської мови і дослідження підтвердило, що дітям такі методи подобається. У формі пропозицій, фактично всі учні 6 класів зазначали, що вони хочуть, щоб на уроках англійської мови побільше використовувались ігрові методи навчання. Учні 8 класів таких пропозицій не вносили, що може свідчити про те, що на уроках у 8 класах такі методи не практикують і тому діти не знають, що таке можливо. Натомість, спільним улюбленим предметом для всіх досліджуваних класів різних шкіл є фізкультура. Уроки фізичного виховання завжди проходять в позитивній, невимушеній атмосфері, рухливій та ігровій формі, що дуже мотивує дітей, робить їх активними та радісними. Крім того, дослідженням встановлено, що активізувати комунікативну діяльність учнів можна в процесі залучення їх до цілеспрямованого цікавого спілкування і саме інтерактивні методи у вивченні англійської мови сприяють загальному емоційному та психологічному благополуччю дітей. Учні вчаться спільно працювати в команді, розвивають дружні стосунки. За таких умов діти швидко та легко сприймають інформацію, а командна робота мотивує відпрацювати отриманні знання на практиці. Тому, можемо зазначити, що саме

інтерактивні методи є одним з важливих факторів розвитку комунікативних навичків.

Проте, щоб сформувати в учнів комунікативну компетенцію поза мовного середовища, недостатньо наситити урок англійської мови комунікативними вправами. Результати емпіричного дослідження виявили, що на дітей впливає емоційний стан вчителя. Тому вчителю, в першу чергу необхідно створити комфортну, цікаву, стимулюючу атмосферу, де учні бажають спілкуватися англійською мовою. Крім того, під час проведення анкетування учнів, а саме у відкритих відповідях на питання, що вам не подобається на уроках англійської мови, діти вказували, що не подобається коли інші учні вигукують і перебивають того, хто відповідає. Це може бути пов'язано з індивідуальними властивостями дітей: деяким дітям потрібно більше часу, щоб подумати і дати відповідь. Характерно, що такі відповіді були зафіксовані у 8-Б класі, де вчитель починає урок з вправи «швидкі відповіді на прості питання», такий формат вправ може навпаки сковувати дітей в уовах коли діти, до такого виду вправ не підготовленні. Крім того, в цьому класі зафіксовано найбільшу різницю у ставленні до англійської мови: половині класу подобається, половині – ні, що може свідчити про несприяття методів, які використовуються під час уроку. Тому, крайне важливо для вчителя вміти відчувати учнів, враховувати індивідуальні потреби та рівень знань кожного з них, адже кожна дитина має власну швидкість реакції, темп розвитку та особисті підходи до навчання. Компетентний і досвідчений вчитель може ефективно стимулювати учнів до активного спілкування, розвивати їхні навички аудіювання та говоріння, надихати на використання англійської поза межами уроків.

Також, під час дослідження виявлено цікаві відмінності між класами сільської та міської місцевості щодо рівня самооцінки та комунікативних навичок учнів. У класах сільської місцевості переважає середній рівень самооцінки та комунікативних навичок, водночас, у міських класах переважають учні з завищеною самооцінкою та високим рівнем комунікативних навичок. Така різниця може вказувати на особливості середовища в обох контекстах. В сільській місцевості середовище може бути більш однорідним, де більшість учнів мають подібний рівень

навичок та досвіду у спілкуванні. У місті, де різноманіття населення більше, існують більші можливості для зустрічі з різними стилями спілкування та мовними зразками, що впливає на різницю в рівнях комунікативних навичок. Тому важливу роль відіграє середовище. Спілкування з носіями мови, з людьми, які зацікавлені у вивченні англійської мови, та оточення себе англійською мовою сприяють розвитку цих навичок. Звісно у підлітковому віці часто не приходиться вибирати середовище проживання і оточуючих в ньому, тому в контексті розвитку комунікативних навичок під час вивчення англійської мови велика відповідальність покладається на вчителя.

Розвиток комунікативних навичок у вивченні англійської мови також залежить і від підтримки батьків. Аналіз дослідження показав, що ті діти, яким батьки допомагають у вивченні англійської мови і які відвідують додаткові заняття, більш впевнені в собі та мають вищий рівень комунікативних навичок. Здатність батьків та вчителів розуміти дітей та ставитися до них уважно має найбільший вплив на формування позитивної емоційної стабільності та загальної самооцінки підлітка. Таким чином, самооцінка, формуючись у підлітковому віці, розвивається у відповідності з внутрішніми якостями особистості та її сферою соціалізації. Розвиток та рівень самооцінки залежить від характеру оцінок, які дає дорослий особистісним якостям та успіхам дитини, і аж ніяк не залежить від шкільних оцінок.

Важливим фактором є розвитку комунікативних навичок є мотивація. З однієї сторони, діти мотивовані вивчати англійську мову, головним мотивом виступають подорожі та майбутня робота. З іншої сторони, значний відсоток учнів не знає своїх оцінок, а інші не намагаються їх виправляти. Це може свідчити про недостатню мотивацію або неважливість оцінок. Також, виявлено, що багато дітей мають труднощі з англійською граматиною та розумінням на слух. Це може впливати на їхню мотивацію та впевненість у власних можливостях. Тому дуже важливо формувати в учнів не лише розуміння важливості англійської мови в їхньому житті, а й надихати їх та надавати необхідну підтримку для подолання труднощів у вивченні англійської мови. А також до вивчення англійської мови діти мають

підходити не як до самоцілі, а як до засобу досягнення цілей. В такому випадку процес розвитку комунікативних навичок буде природнішим та комфортнішим.

Під час дослідження у розвитку комунікативних навичок проявився фактор здоров'я, який не ставили за мету досліджувати і згідно методики Демо-Рубінштейн шкала по оцінюванню здоров'я є тренувальною і до уваги не береться, але під час аналізу анкет помітили, що багато дітей у тренувальній шкалі «здоров'я» відзначали низький показник, в зв'язку з цим, під час аналізу анкет виявили, що у всіх дітей, які зазначили, що почувають себе менше, чим на 100 балів (вважається, що діти мали проблеми проблеми зі здоров'ям або відчували певні недомагання), не виявлено високого рівня самооцінки, тобто можемо стверджувати, що рівень здоров'я формує впевненість дітей в собі, що є взаємозалежною величиною до рівня розвитку комунікативних навичок. Тому дуже важливо, щоб діти були здоровими, як психічно так і фізично.

Отже, ефективне формування комунікативних навичок вимагає комплексного підходу, враховуючи такі фактори, як: кваліфікація вчителя, організація уроку, конкурентноздатне оточення, мовне середовище, позитивна атмосфера, мотивація, індивідуальний підхід до учня, використання технологій, можливості для практики, зворотній зв'язок, підтримка батьків, а також дуже важливо, щоб діти були і почувались фізично та психоемоційно здоровими.

3.3. Рекомендації щодо покращення формування комунікативних навичок

Входження України в світове співтовариство, різні процеси, що протікають в сферах політики, економіки, культури, передбачає взаєморозуміння учасників спілкування, що належать до різних національностей і визначають необхідність міжкультурного спілкування. Крім того, 4 листопада 2023 глава Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн на брифінгу в Брюсселі відзначила, що Україна виконала понад 90% рекомендацій, висунутих Єврокомісією і рекомендувала державам Євросоюзу почати перемовини з Україною про вступ до ЄС [78]. Це свідчить про підвищення вимог до знання мови зокрема.

В зв'язку з цим, на перший план виступає методика навчання іноземної мови, яка має поєднати в собі теорію та практику. Проблема навчання іноземної мови як засобу спілкування набуває особливої значущості в сучасній школі, а саме в тих класах, де діти навчаються за Державними стандартами 2011 року. На уроках використовується граматично-перекладацький підхід, який не сприяє розвитку комунікативних навичок, що складають основу комунікативної компетентності яка є, якщо не основним, то, ключовим фактором майбутньої професії. Крім того, цілком не допустими є використання основних підручників, у яких не передбачено вправ на аудіювання та, що дуже важливо для англійської мови – вправ на вимову. Натомість, цікавий підбір оригінального мовного та ілюстрованого матеріалу, використання зручних для запам'ятовування таблиць та схем, командна робота, доступні оригінальні тексти, життєві діалоги – все це значно полегшує і засвоєння граматики, і розширення словникового запасу учнів. Тому навчання іноземних мов, вимагає перегляду концепції навчання саме у 7-11 класах з врахуванням навчально-методичного комплексу з іноземної мови для забезпечення виконання вимог щодо практичного оволодіння мовою, як засобом спілкування.

Так як, головну роль у психічному розвитку підлітків відіграє система встановлення соціальних взаємин з оточуючими, то створенню комфортних умов навчання найкраще сприятиме застосування на постійній основі інтерактивних методів, за яких учень відчуває успішність, що робить продуктивним сам освітній процес. Інтерактивне навчання має значні переваги над традиційним: у роботі задіяні усі учні класу; учні навчаються працювати у команді; формується доброзичливе ставлення до опонента; кожна дитина має можливість пропонувати свою думку; створюється «ситуація успіху»; за короткий час опановується велика кількість матеріалу; формуються навички толерантного спілкування; вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення проблеми.

З визначенням державою стратегічного напрямку на вступ до Європейського Союзу, не може в школах залишатись та сама кількість годин у вивченні англійської мови, яка була в умовах зовнішньополітичної невизначеності. Крім того, здатність до спілкування не забезпечують знання правил граматики та запам'ятовування слів.

Оволодіння комунікативними навичками можливе лише шляхом і внаслідок великої кількості повторень мовних зразків, пов'язаних з аналогічними діяльними ситуаціями. Проте, це можливе лише за наявності певної щільності сітки годин, призначеної для вивчення іноземної мови. Тому, один із факторів ефективного розвитку комунікативних навичок при вивченні англійської мови у школі передбачає інтенсивність курсу, а саме по 5 уроків на тиждень, оскільки лише це забезпечує нагромадження комунікативного досвіду. А екстенсивність навчання веде до його одночасної втрати.

Звісно, одним з найефективніших факторів у розвитку комунікативних навичок під час вивчення англійської мови є поділ на маленькі групи, до 12 чоловік. Якби ефективні не були методика викладання, та якби не були кваліфіковані вчителі, не можливо продуктивно навчатись у групі з 27 учнів з різним рівнем володіння англійською мовою [18]. Саме формування малих груп з приблизно однаковим рівнем володіння мовою сприятиме ефективному розвитку комунікативних навичок.

Також, в навчально-методичних рекомендаціях передбачено, що по закінченню 11 класу загальноосвітніх шкіл рівень володіння іноземною мовою у випускників повинен бути не нижче за Intermediate, але, на жаль, планових шкільних занять недостатньо. Таким чином, виникає необхідність додаткових курсів. У рамках школи - це так звані факультативи. Саме функціонування факультативів з англійської має стати необхідною вимогою сучасної системи освіти.

Під час дослідження було встановлено, що рівень самооцінки співвідносний з рівнем комунікативних навичок. Також в ході дослідження були виявлені учні з критично низкою самооцінкою. В такому стані діти закриваються від навколишнього середовища, відчувають внутрішню неуспішність і низьку віру в свої можливості. Такі учні часто не проявляють інтересу до навчання, уникають взаємодії з однолітками, що дуже ускладнює процес розвитку комунікативних навичок не лише англійською мовою, а й рідною. Освітньою програмою передбачена психологічна служба освіти, зміст функціонування якої сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, своєчасного виявлення труднощів, проблем та умов індивідуального розвитку особистості, корекції

міжособистісних відносин усіх учасників педагогічного процесу, профілактики відхилень в індивідуальному розвитку та поведінці, але, як правило, такі служби займаються лише критично проблемними дітьми, можливо через неспіввідносність кадрів до наявності критично-проблемних ситуацій в школах. Але, в будь-якому випадку, практичним психологам, педагогам потрібно звертати більше увагу на психічні стани учнів-підлітків. Крім того, робота вчителя має доповнювати психокорекційну роботу психолога та повинна спрямовуватися на гармонізацію самосприйняття та самооцінки підлітка, його ставлення до себе та своїх можливостей. В контексті розвитку самооцінки та гармонійної соціалізації підлітків, ефективними є, знову ж таки, інтерактивні методи навчання. Шляхом використання таких методів і за умови маленьких груп найлегше та найшвидше сформувати та підвищити досягнення у навчанні учнів і їх соціальний статус у групі однолітків, що сприяє підвищенню мотивації та впевненості у власних здібностях.

Підвищення самооцінки може бути одним з мотиваційних факторів, і ключовий інструмент, що підвищує самооцінку і підтримує мотивацію є похвала. Важливо проявляти зацікавленість в успіхах дитини і заохочувати до їх досягнення, повідомляти підлітку про значущість досягнутих результатів, супроводжуючи поясненням, що саме у поведінці учня гідне заохочення. Також дорослому важливо порівнювати попередні та поточні досягнення підлітка, підкреслюючи зв'язок між досягнутим і витраченими зусиллями. Такий підхід дозволяє переконати, що успіх може бути досягнутий і надалі.

У підлітковому віці відбувається зміна авторитетів, де центр уваги переміщується з родини та батьків на соціальну групу та друзів, які стають ключовою мотивуючою силою. Тому для вчителя важливо взаємодіяти з підлітками на рівних, встановлюючи довірливі стосунки.

Отже, стратегії збагачення навчального процесу за допомогою факультативних занять, додаткових годин з використанням інтрерактивних методів навчання та оновленого навчально-методичного комплексу з англійської мови, саме у 7-11 класах для забезпечення виконання вимог щодо практичного оволодіння мовою, як засобом спілкування у закладах освіти та психологічною підтримкою сприяють

ефективному розвитку комунікативних навичок серед підлітків під час вивчення іноземної мови.

Аналіз проведеного дослідження показав, що рівень комунікативних навичок залежить від рівня самооцінки. А здатність гармонійно взаємодіяти з соціумом найкраще сприяє розвитку комунікативних навичок. Тому питання розвитку та формування комунікативних навичок має розглядатись з психоемоційної точки зору. Також визначено, що й оточення має важливе значення у цьому процесі і відповідно психолого-педагогічні умови здійснюють вагомий вплив на розвиток комунікативних навичок учнів.

Фактори, які визначають ефективність формування цих навичок на уроках англійської мови в середній школі, включають інтенсивний курс, інтерактивні методи, малі групи та психологічну підтримку дорослих.

Щоб відповідати потребам учнів та державній стратегії щодо зовнішньополітичного вектора на євроінтеграцію та гарантувати успішний розвиток комунікативних навичок, крайне важливим є перегляд концепції навчання, саме серед 7-11 класів.

Загалом, виявлення найефективніших методів формування цих навичок може служити підґрунтям для подальших педагогічних практик та удосконалення навчальних процесів у середній школі.

ВИСНОВКИ

Коли ми говоримо про найвидатніших світових лідерів, їх об'єднує одне — це вміння добре спілкуватися. Здатність висловлюватися чітко та впевнено, вміння взаємодіяти з оточуючими та керувати процесами спілкування є однією з вимог успішності. А здатність висловлюватись чітко та впевнено англійською мовою є однією з вимог успішності на міжнародному рівні. Проте, оволодіння нескінченним словниковим запасом, відпрацювання граматичних навичок до досконалості не дає гарантій здатності вільно спілкуватись англійською мовою.

Понад півстоліття тому майже одночасно в різних кінцях світу вперше були розгорнуті дослідження, спрямовані на поглиблене вивчення розвитку комунікативних навичок. Вивчення цієї проблеми продовжується і сьогодні, з різних точок зору з використанням різноманітних підходів і не втрачає своєї актуальності, адже комунікативні навички, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок, - є базою формування в учнів комунікативної компетенції, яка є ключовою для ефективного спілкування та взаєморозуміння в різних сферах життя.

Очевидно, що чим раніше почати формувати цю базу, тобто комунікативні навички, тим легше і простіше буде відбуватись їх розвиток та формування. Підлітковий період – це найважчий і основний період для становлення особистості, також - це період крайньої вразливості, від якої підлітки захищаються або замкнутістю або негативом, який ще більше посилює їхню слабкість. Тому крайне важливо для дорослих не дати зломатись для підлітків під впливом їхньої вразливості і допомогти сформуватись як особистість.

Відповідно до завдань дослідження в першому розділі за допомогою теоретичних методів зроблено висновок, що розвиток комунікативних навичок має відбуватись у широкому контексті, враховуючи психоемоційний стан та самооцінку школярів, їх мотивацію та підтримку дорослих, середовище в якому навчаються враховуючи соціально-педагогічну діяльність. Основним інструментом у розвитку комунікативних навичок є практика, і саме інтерактивний метод цьому сприяє. Крім того, інтерактивне навчання дає вчителю можливість застосувати велику кількість різноманітних вправ та завдань на основі створення певних життєвих ситуацій, які

мотивують учнів до навчання та відпрацювання мовленнєвих навичок. Велика увага надається парній та груповій роботі. Такі заняття допомагають аудиторії ожитися, подолати страх, напругу, сором'язливість та говорити вільніше. Учні виступають не лише спостерігачами і слухачами, а беруть активну участь у тому, що відбувається на уроці, що сприяє їхньому формуванню та розвитку мовленнєвих компетенцій.

У другому розділі, згідно аналізу законодавчої та нормативно-правової бази реалізації освітнього процесу в сучасних умовах та методичних рекомендацій встановлено, що діти навчаються за різними Державними стандартами 2011 та 2020 рр. та відповідними до них програмами. Також було встановлено, що шкільна освіта за Державними стандартами 2011 року часто надає перевагу когнітивним аспектам, таким як читання, письмо, запам'ятовування фактів. Ці аспекти легко вимірюються тестами та екзаменами. У той час як особистісні якості, такі як самооцінка, комунікабельність, самоорганізація, цілеспрямованість та планування, стають дедалі важливішими в сучасному світі і оцінка цих якостей виявляється набагато складнішою. Проаналізувавши освітню галузь "Мови і літератури", виявлено, що Держстандарт 2020 р. встановлює більш високий рівень вимог до володіння іноземною мовою, охоплюючи не лише базові навички, але й вимагаючи вищого рівня розуміння мови, культурних відмінностей та акцентуючи на важливості міжкультурного спілкування та популяризації України у світі. Крім того, встановлено різний рівень володіння англійською мовою: B1 - для учнів 7-9 класів, які навчаються за Держстандартом 2020 р. та A2+ для учнів 7 -11 класів загальноосвітніх шкіл, які навчаються за Держстандартом 2011 р. Тобто, у дітей, які навчаються за Державним стандартом 2020 р. більше можливостей для формування та розвитку комунікативних навиків.

Відповідно до спостереження за дітьми під час уроків англійської мови, аналізу конспектів 6 та 8 класів різних Державних стандартів навчання та мовної школи «Центр Натхнення, бачимо, що ціль одна - вдосконалювати навички усного мовлення, проте досягнення її здійснюється різними підходами та засобами. Урок в мовній школі та 6 класі більше сфокусований на позитивній атмосфері, спілкуванні, взаємодії учнів між собою та практичних завданнях і відбувається з застосуванням

інтерактивних методів. Натомість, у 8 класі навчання більше орієнтоване на традиційні методи, які включають в себе велику кількість граматичних вправ та мінімум нових слів, в тому числі усного спілкування, що впливає на зацікавленість дітей у вивченні мови та атмосферу на уроці. Крім того, основний фокус підручника, за яким навчаються, більш спрямований на вивчення граматичних структур і написання вправ, а не на активне усне спілкування та розвиток комунікативних навичок.

Методи в мовній школі "Центр Натхнення" вирізняються креативним підходом, активним використанням ігор, танців та музики для вивчення нового матеріалу, мінімумом граматичних вправ, максимум вправ на розвиток вимови з залученням носіїв мови, сприяючи при цьому формуванню впевненості в учнів та розвитку їхньої комунікативної компетентності.

Отже, активне застосування інтерактивних методів та створення цікавого та позитивного середовища на уроці є ключовим для успішного розвитку комунікативних навичок учнів. Крім того, залишаються відкритими деякі аспекти, які виявилися під час роботи - існує протиріччя між зростаючою потребою у вивченні англійської мови і недостатнім рівнем мовної підготовки.

У третьому розділі, було проведено практичне дослідження за допомогою наступних методик: тест оцінки комунікативних умінь А.А. Кареліна, методика «Діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн» в модифікації А. М. Прихожан для визначення рівня самооцінки та анкетування для дослідження мотивації, визначення сприйняття учнями атмосфери на уроках англійської та інші аспекти, що впливають на їхній навчальний процес і емоційний стан.

Експериментально дослідивши особливості формування комунікативних навичків в учнів середніх класів на уроках англійської мови встановлено, що існує залежність між відвідуванням позакласних навчань з результативністю в школі: ті діти, які відвідують додаткові курси, а це третя частина дітей в кожному класі, мають кращі оцінки. Проте, вивчення англійської мови в школі, має велике значення для більшості учнів. Позитивне відношення до предмету пов'язане, як правило з мотивацією, учні ставлять собі за мету використовувати англійську для подорожей

та майбутньої роботи. Хоча деяким учням, подекуди, показник сягав 40 %, цей предмет зовсім не подобається, що може бути пов'язане з ефективністю викладача та його методикою. Крім того, більшість учнів зазначали, що атмосфера багато в чому залежить від вчителя. Спільним предметом для всіх класів зі списку улюблених виявився предмет фізкультури. Формат уроків, який включає ігрові методи та створює невимушену атмосферу, виглядає привабливим для учнів. Це може слугувати ще одним підтвердженням ефективності інтерактивних методів навчання. Також важливо відзначити, що використання ігрових методів навчання на уроках англійської мови отримало позитивний відгук від учнів, в тих класах, де застосовуються інтерактивні методи навчання.

Також під час дослідження було встановлено закономірність, що рівень самооцінки, як правило, дорівнює рівню комунікативних навичок. Крім того, учні з низькою самооцінкою найбільше залежні від емоційного впливу вчителя. В тих класах, де було зафіксовано високі показники самооцінки і відповідно комунікативних навичок, найменше залежали від настрою вчителя. Тож можемо стверджувати, що психолого-педагогічні умови мають вагомий вплив на розвиток комунікативних навичок учнів.

Наступний блок питань дослідження був спрямований на вивчення готовності та впевненості дітей до спілкування англійською мовою. В кожному класі четверту частину становлять учні, що мають досвід спілкування з іноземцями. Така ж частина учнів мала досвід спілкування з іноземцями через соцмережі. Хоча в більшості, діти мають труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови і майже половина серед опитаних відчуває страх або невпевненість, коли говорять англійською, проте неважаючи на це, все ж таки готові розпочати першими розмову з іноземцями. Також значний відсоток учнів від 19,2% до 37,9 % вказали, що використовують гугл-перекладач, тому прекрасно розуміються з іноземцями. Це все може свідчити про відкритість та здатність учнів взаємодіяти з представниками інших культур та є позитивним аспектом, оскільки сприяє розвитку комунікативних навичок та міжкультурної компетентності.

Отже, гіпотеза, яка ставилась на початку дослідження «Використання інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови і, що дуже важливо, позитивний психоемоційний стан учнів в поєднанні з здатністю вчителя створювати комфортну та дружню атмосферу на уроках - підтримує та мотивує учнів у їх навчанні і сприяє більш ефективному формуванню комунікативних навичок у дітей середньої шкільної ланки у вивченні англійської мови", підтвердилась.

Проте, в ході дослідження виявлено обставини, що аж ніяк не сприяють розвитку комунікативних навичок, а саме: граматико перекладацький підхід, підручники, мала кількість годин, велика кількість учнів в класі, залежність учнів з низькою самооцінкою від наставника вчителя.

Натомість ефективне формування комунікативних навичок вимагає комплексного підходу, враховуючи такі фактори, як: кваліфікація вчителя, організація уроку, конкурентноздатне оточення, мовне середовище, позитивна атмосфера, мотивація, індивідуальний підхід до учня, використання технологій, можливості для практики, зворотній зв'язок, підтримка батьків, а також дуже важливо, щоб діти були і почувались фізично та психоемоційно здоровими.

Відповідно до цього було сформовано рекомендації для ефективного розвитку комунікативних навичків у школі серед підлітків під час вивчення англійської мови:

- перегляд концепції навчання, саме у 7-11 класах, з врахуванням навчально-методичного комплексу для забезпечення виконання вимог щодо практичного оволодіння мовою, як засобом спілкування;

- внести зміни до Держстандарту про інтенсивність курсу англійської мови, а саме по 5 уроків на тиждень, оскільки лише це забезпечує нагромадження комунікативного досвіду;

- застосування вчителями інтерактивних методів на уроках англійської;

- внести зміни в законодавство стосовно поділ класу на малі групи (10-12 чоловік) під час вивчення англійської;

- посилити психологічну діагностику та психокорекційну діяльність по роботі з підлітками;

- ініціювати створення факультативів з англійської мови при школах.

У школі діти мають чудову можливість розвивати свої комунікативні навички. В їхній пластичній свідомості, яка ще не повністю сформована, присутня потреба в знаннях і бажання формувати нові навички. Основою розвитку комунікативних навичок є повага, увага та любов до підлітка, а також визнання його рівності зі сторони дорослих. Зі сторони держави, з проголошенням курсу на європейську інтеграцію потрібно підготувати суспільство до цього і розпочати зі школи.

Виявлення ефективніших методів формування цих навичок може служити підґрунтям для подальших педагогічних практик та удосконалення навчальних процесів у середній школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 1998. 379 с.
2. Артюшина М. В. Психолого-педагогічні аспекти інноваційного навчання студентів. *Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій*: зб. матеріалів наук.-метод. конф., Київ, 5–8 лютого 2008 р. К.: КНЕУ, 2008. С. 24-26.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
4. Булах І. С. Психологічні основи особистісного зростання підлітків: автореф. дис. д-ра психол. наук: 19.00.07. К., 2004. 40 с.
5. Берн Э. Групповая психотерапия: пер. с англ. А. Ю. Калмыкова, В. К. Калиненко, Е. С. Калмыковой. М.: Академический Проект, 2000. 464 с..
6. Бех П.О., Биркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні. *Іноземні мови*. 1996. № 4. С. 3-8.
7. Белякова С.М., Шовкова К.О. Соціально-психологічні особливості розвитку особистості сучасного підлітка. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). 454 с.
8. Выготский Л. С. Проблемы общей психологии: собр. соч. В 6-ти т. – Т. 2. М.: Педагогика, 1982. 504 с.
9. Вилюнас В. К. Психология развития мотивации. СПб. : Речь, 2006. 458 с.
10. Глотова В. Комунікативний метод викладання англійської мови: перспективи розвитку. *Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспектив*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. інт.-конф., м. Харків, 2021. С. 93-97.
11. Горлова А. В. Психолого-педагогічне консультування підлітків як засіб формування їх адекватної самооцінки. *Педагогічні науки*. Херсон: ХДУ, 2009. №51. С. 137–143.
12. Годкевич Л.Н. Інтерактивні технології. *Завуч*. Київ, 2014. №6. С. 9-12.
13. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. *Рідна школа*. Київ, 2011. № 8-9. С. 28-36.

14. Емельянов Ю.Н. Теория формирования и практика совершенствования коммуникативной компетентности. Москва: Просвещение. 1995. 183 с.

15. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативноцелевая основа компетентного подхода в образовании: авторская версия. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.

16. Иванова О. І. Організація самопізнання молодших підлітків як стимул до самовдосконалення. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2012. № 37. С. 269–276.

17. Ідеї К.Д. Ушинського в контексті сучасної педагогічної освіти та науки: 1991-2010 рр. (до 185-річчя від дня народження): бібліогр. покажч. /Акад.пед.наук України, Держ. наук.- пед. б-ка України ім. В.Сухомлинського. Одеса. 2010. 124 с. (Серія «Видатні педагоги світу». Вип. 5)

18. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році: лист МОН № 1/13749 -23 від 12.09.2023 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/650/017/7fc/6500177fc5b54679390686.pdf> (дата звернення: 10.09.2023).

19. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. Мовно-літературна освітня галузь. Іноземні мови. Додаток 4: лист МОН № 1/13749 -23 від 12.09.2023. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2023/09/12/IMR-2023-2024-Inozemni.movy.12.09.2023.pdf> (дата звернення: 10.09.2023).

20. Концепція "Нова українська школа". URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (дата звернення: 01.09.2023).

21. Карандашев Ю.Н. Эволюционная концепция и периодизация онтогенетического развития: монография. Бельско-Бяла. 2013. 110 с.

22. Карелин А. А. Большая энциклопедия психологических тестов. – М.: ЭКСМО, 2007. 416 с.

23. Карп'юк О.Д. Англійська мова (6-й рік навчання). Підручник для 6 класу загальноосвітніх навчальних закладів: підручник. Тернопіль: Астон, 2014. 224 с.
24. Кон И. С. Психология ранней юности. М.: Просвещение, 1989. 255 с.
25. Кондратенко Л. О., Манилова Л. М., Чекстере О. Ю. Нові аспекти підліткового суїциду. *Conference Proceedings of the 6th International Scientific Conference Problems and Prospects of Territories' Socio-Economic Development*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ополе, Польща, 20-23 квіт. 2017 р. Ополе, 2017. С. 191–192.
26. Конопляста С. Ю., Сак Т. В., Шеремет М. К. Логопсихологія: навч. посібник. К.: Знання, 2010. 293 с.
27. Крутецкий В.А., Лукин Н.С. Психология подростка. М.: Просвещение, 2013. 354 с.
28. Кулагіна І. Ю. Вікова психологія. Розвиток дитини від народження до 17 років: навч. посібник для вузів. М.: УРАО, 1999. 176 с.
29. Кучугова М.Г. Психологический анализ самосознания личности подростка: сб. конф. НИЦ Социосфера. 2013. № 53. С. 16-18
30. Леонтьев А.А. Психология общения. Москва: академия, 2002. 416 с.
31. Леонтьев Д. А. Психология смысла. Природа, структура и динамика смысловой реальности: монографія. М.: Смысл, 1999. 486 с.
32. Ляховицкий М. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе: учебник. Высш. школа, 1982. 373 с.
33. Мітчелл Г.К., Марілені Малкогіанні. Full Blast Plus Англійська мова (6-й рік навчання). Підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом). Київ: Лінгвіст, 2023 р. 144 с.
34. Мітчелл Г.К., Марілені Малкогіанні. Full Blast Plus. Англійська мова (6-й рік навчання). Робочий зошит для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Лінгвіст, 2023 р. 41 с.
35. Т. Лопатинська Н.А. Мовна, мовленнєва та комунікативна компетенції у студентів вищих навчальних закладів як складники фахової культури майбутнього корекційного педагога. *Актуальні питання корекційної освіти*: зб. наук. пр. в 2 т./

за ред. В.М. Синьова, О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори. Т. 1. Кам'янець-Подільський: ПП Медобори. 2015. №5. С. 239-249.

36. Мазаракі А. А. Сучасні освітні технології у вищій школі. Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. Ч. 2. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 259 с.

37. Михайлюк Н.В. Усний метод навчання іноземних мов Гарольда Пальмера в сучасному контексті. *Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. інт.-конф., м. Харків, 25 лют. 2021 р. Харків, 2017. С. 79-83.

38. Мишкин Д.Р. Диагностика и развитие самосознания подростка. *Развитие исследовательских компетенций молодежи в условиях инновационного образовательного кластера*: сб. науч. тр. Всерос. науч.-практ. конф. Барнаул, 2014. С. 85-87.

39. Моделирование педагогических ситуаций / под ред.: Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. М., 1981. С. 16-20

40. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Зимомря Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 01.09.2023).

41. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 01.09.2023).

42. Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Редько Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna->

[serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku](#) (дата звернення: 01.09.2023).

43. Наказ МОН України від 20.04.2018 р. №405 «Про затвердження Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня» (для 7-9 класів). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ii-stupenya> (дата звернення: 01.09.2023).

44. Наказ МОН України від 19.02.2021 р. №235 «Про затвердження Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» (для 5-6 класів). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 01.09.2023).

45. Наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0804729-17#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

46. Наказ МОН № 795 від 12.07.2021 року «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти. Додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0795729-21#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

47. Наказ МОН № 509 від 22.05.201. «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення: 01.08.2023).

48. Нацрада реформ підтримала Нову українську школу та розвиток інклюзивної освіти: за матеріалами Національної Ради Реформ від 4 квітня 2017. URL:<https://pon.org.ua/novyny/5560-nacrada-reform-pdtrimala-novu-ukrayinsku-shkolu-ta-rozvitok-nklyuzivnoyi-osvti.html> (дата звернення: 01.09.2023).

49. Навички 21 століття для молодих людей, які змінюють Україну на краще. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/upshift> (дата звернення: 01.09.2023).

50. Основи практичної психології: підручник / за ред.: В. Г. Панок, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелева та ін. К.: Либідь, 1999. 536 с.

51. Остапчук О. Від оптимізації до інноваційного розвитку: реформуємо методсистему. *Директор школи*. Київ, 2018. № 6. С. 35-40.

52. Павленко Т. В. Особистісні чинники розвитку комунікативних властивостей підлітків: дис.д-ра псих.наук: 19.00.07. Київ, 2020. 249.

53. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению - М.: Просвещение, 1991. 223 с.

54. Про застосування англійської мови в Україні: проект Закону України від 28.06.2023 р. № 9432. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42201> (дата звернення: 30.09.2023).

55. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.09.2023).

56. Про повну загальну середню освіту: Закон України від № 463-IX від 16 січня 2020 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 31, Ст. 226.

57. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

58. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

59. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.09.2023).

60. Про державну службу: Закон України від 19.10.2023 *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

61. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя: Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 року Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 20.09.2023).

62. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 21.09.2023).
63. Ми маємо перейти до школи для життя: інтерв'ю з Л.Гриневич (міністр освіти України 2016-2019 рр.) URL: <https://osvita.ua/school/reform/56445> (дата звернення: 11.08.2023).
64. Підготовка вчителя іноземної мови (англійської) для Нової української школи: колективна монографія /Мілютіна О. К., Лавриченко Н. М. , Заремська І. М. та ін.; за заг.ред. Н. М. Лавриченко. Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2018. 280 с.
65. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства: монографія / за ред.: Н. В. Пророк. Київ: ТОВ «Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.
66. Психология подростка: полное руководство / под ред. А. А. Реана. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 432 с.
67. Пишко О. Л. Інтерактивні методи навчання як спосіб розвитку творчих здібностей учнів на уроках історії та правознавства. *Народна освіта. Електронне наукове фахове видання*. URL: http://narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2257 (дата звернення: 21.09.2023).
68. Рішення про початок переговорів щодо членства України в Євросоюзі матиме поворотне значення для історії всієї Європи – Володимир Зеленський після переговорів з Урсулою фон дер Ляєн у Києві. URL: <https://www.president.gov.ua/news/rishennya-pro-pochatok-peregovoriv-shodo-chlenstva-ukrayini-86793> (дата звернення: 04.11.2023).
69. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление личности: пер. с англ./ под об. ред. Е. И. Исениной. М.: Прогрес, Універс, 1994. 480 с.
70. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика: пер. с англ./ под об. ред. Л. А. Петровской. М.: Прогресс, 1990. 368 с.
71. Савенкова Л.О. Педагогічне спілкування: навч. посіб. Київ: кДеУ, 1997. 140 с.
72. Скляренко Н.К. Як навчати сьогодні іноземних мов (концепція). *Іноземні мови*. Київ, 2015. № 1. С. 5-9.

73. Синій кит (гра). URL:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BA%D0%B8%D1%82_\(%D0%B3%D1%80%D0%B0\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D0%BA%D0%B8%D1%82_(%D0%B3%D1%80%D0%B0)) (дата звернення: 01.10.2023).

74. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с.

75. Тригуб Л.П., Власенко І.В. Комунікативні навички та вміння для ефективного вивчення англійської мови самостійно. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2019. №40. Т.2. С. 137–140.

76. У МОН розповіли, які школи пілотуватимуть новий Стандарт початкової освіти: за матеріалами Нова Українська Школа від 7 серпня 2017. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-vyznachylos-yaki-shkoly-pilotuvatymut-novyj-standart-pochatkovoyi-osvity/> (дата звернення: 01.09.2023).

77. Уотсон Д. Бихевиоризм. Хрестоматія по истории психологии. Период открытого кризиса (начало 10-х годов – середина 30х годов XX в.): пер. с англ./ под ред. П. Я. Гальперина, А. Н. Ждан. М.: Издательство московского университета, 1980. С. 34 – 44.

78. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 30.09.2023).

79. Хомский Н. Язык и мышление. – М.: Прогресс, 1972. 164 с.

80. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы образования. *Народное образование*. 2003. №2. С. 58-64

81. Яцик І. С. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні гуманітарних дисциплін з метою виховання толерантності. *Вісник ВПІ*. Київ, 2010. № 4. С. 114–118.

82. Dale E. *Audio-Visual Methods in Teaching*: 3rd ed.. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1969. 383 p. P. 108.

83. *English File: Pre-intermediate. Teachers' Guide*. Fourth edition. Christina Latham-Koenig, Robin Walker, Clive Oxenden. Oxford University Press, 2021 - 271 стор.

84. English File: Pre-intermediate. E-book. Fourth edition. Christina Latham-Koenig, Robin Walker, Clive Oxenden. Oxford University Press, 2021 - 169 стор.
85. English File: Pre-intermediate. Work book. Fourth edition. Christina Latham-Koenig, Robin Walker, Clive Oxenden. Oxford University Press, 2021 - 95 стор.
86. Hymes D.H. On Communicative Competence. *Sociolinguistics: selected readings*. Harmondsworth: Penguin. 1972. P. 268-293 (Part 1).
87. Larsen-Freeman D. Techniques and principles of English language teaching. Oxford, 2000. P. 128.
88. Richards J, Rogers Th. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: University Press House. 2014. 410 p.
89. Savignon Sandra J. «Communicative language teaching». In Byram, Michael. *Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning*. London: Routledge, 2000. P. 125–129.
90. Swain M. A critical look at the communicative approach. *ELT Journal*. 1985. №39(2). P.76-87.
91. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/> (дата звернення: 01.07.2023).
92. Ten commandments for motivating language learners: Results of an empirical study by Z. Dornyei and K. Csizer. *Language Teaching Research*. 1998. №2,3. p.203-209.

Додаток А

План – конспект уроку 6 класу

The subject: That's me!

Aims:

- практикувати вживання вивченого лексичного матеріалу, удосконалювати навички простого діалогічного мовлення, читання, аудіювання та письма.
- розвивати пізнавальні інтереси учнів і самостійне мислення.
- виховувати інтерес до англійської мови.

Type of the lesson: урок формування вмінь та навичок.

Structure: Present Simple vs Present Progressive. Stative verbs. Adverbs of frequency.

Vocabulary: Fashion and clothes.

Activities at the lesson: робота з підручником, зошитом, робота з флеш-картками, робота з онлайн іграми, робота з принтабельними завданнями-картками.

Equipment: підручник, комп'ютер, зошит, принтабельні завдання, відео, онлайн ігри, флешкартки, worksheets.

Lesson materials:

1. WARM UP Fashion Show: <https://www.youtube.com/watch?v=ZkIzvwfvpGg>
2. Картки (в матеріалах)
3. Фізкультура - руханка: <https://youtu.be/h7LMAu3jbuE>
4. Онлайн-ігри Adverbs of frequency: <https://wordwall.net/play/58669/470/480>
<https://wordwall.net/play/58669/495/630>
5. Онлайн-ігри Fashion and clothes:
<https://wordwall.net/play/58669/672/589>
<https://wordwall.net/play/58669/672/157>
6. Worksheets Adverbs of frequency:
<https://www.liveworkshee/https://wordwallnet/play/5869/672/157>
<https://www.liveworksheets.com/ul3349550af>

продовження Додатку А

7. Worksheets Fashion and clothes:

<https://www.liveworksheets.com/un3203834ni>

8. Принтабельні картки до лексики (в матеріалах)

9. SUMMARIZING Clothes and Fashion: <https://youtu.be/69Py-fOtuQ>

Expected results: розуміють різницю між Present Simple та Present Progressive та вживають в усній та письмовій комунікації.

PROCEDURE:

Warm-up

- Послухайте та перегляньте разом відео

Presentation

Speaking

- Активізуйте лексичний матеріал уроку за допомогою онлайн флеш-карток.
- Пограйтесь в онлайн ігри з лексики.
- Викойайте завдання на картках.

Practice

Writing Ex.3, p.13

- Розгляньте разом таблицьку в підручнику. Діти складають речення в Present Continuous, розкриваючи дужки. Робота в зошиті
- Учні правильно будують речення та записують в зошити.

Game

- Запропонуйте учням пограти в онлайн ігри з теми.
- Учні працюють з принтабельними завданнями.

Listening Ex. 4, p.13

- Запропонуйте учням послухати аудіо запис та знайти помилки в стилі одягу.

Worksheets

- Попрацюйте з онлайн та принтабельними завданнями.

Speaking and Writing Ex. 4, p.13 B

- Запропонуйте учням попрацювати в парах за питаннями.

продовження Додатку А

- Учні використовуючи запитання вправи складають речення про свій одяг.

Physical Activity

- Весела фізкультхвилінка

Writing Ex. D, p.13 WB

- Запропонуйте дітям записати в зошитах речення, розкриваючи дужки.

Writing Ex. E, p.13 WB

- Запропонуйте дітям переписати вказані речення по новому, використовуючи слова в дужках.

Game

- Запропонуйте учням пограти в онлайн ігри з теми.

- Учні працюють з принтабельними завданнями

Writing Ex. F, p.13 WB

- Учні складають питальні речення та відповіді до них згідно поданих розкладів.

Worksheets

- Попрацюйте з онлайн та принтабельними завданнями

Summarizing

- Виконайте разом Grammar test.

Homework G, p.13 WB

Додаток Б

План – конспект уроку 8 класу

The subject: Brush up Your Grammar

Aims: вдосконалювати навички вживання граматичних структур групи Present and Past в мовленні, вдосконалювати навички усного мовлення, читання й письма; розвивати мовну здогадку; виховувати зацікавленість у розширенні своїх знань.

Procedure

1. Warm-up

Try to answer these questions as quickly as you can.

1. How many years are there in a century?
2. How many months are there in a year?
3. How many weeks are there in a year?
4. How many days are there in a months?
5. How many days are there in a week?
6. How many hours are there in a day?
7. How many minutes are there in an hour?
8. How many minutes are there in a day?
9. How many seconds are there in a minute?

2. Grammar practice

Do ex. 1, p. 8.

3. Writing

Do ex. 2, p. 8.

Complete the sentences.

1. It often ... in Britain. (rain)
2. ... it ... there now? (Rain)
3. Susan ... to her parents every Sunday night. (write)
4. They ... never ... abroad. (be)
5. Where is Kevin? He ... tennis with Sue. (play)
6. She normally ... in Brighton, but she ...with her friends at the moment. (live, stay)

продовження Додатку Б

7. Hurry up, the teacher ... to begin. (wait)
8. I ... a word Tim says. (not believe)
9. ... ever ... a horror film? (See)
10. I ... my homework yet. (not do)
11. As a secretary I ... hundreds of letters every week. (Write)
12. We ... some posters this year. (make)
13. Look! She ... in the non- smoking area (smoke)
14. We ... lunch now. (have)
15. M y friend ... already ... his project. (finish)
16. Dorothy ... to read a good novel in her holidays (love)
17. M y brother ... Italy the very moment I speak (tour)
18. T he students ... just ... the classroom. (enter)
19. He usually ... out on Saturday night. (go)
20. Look! Sue ... her picture. I think it's perfect! (Bring)
21. What ... , Mom? (You bake)
22. O ur children always ... playing with their friends. (enjoy)
23. I ... a hat today because it is very hot. (wear)
24. R obert ... the same bus every morning. (Catch)
25. At the moment they ... in a small flat but they ... for something else. (live,look)

Key: 1 rains, 2 Is it raining, 3 writes, 4 have never been, 5 is playing, 6 lives, is staying, 7 is waiting, 8 don't believe, 9 Have you ever seen, 10 haven't done, 11 write, 12 have made, 13 is smoking, 14 are having, 15 has already finished, 16 loves, 17 is touring, 18 have just entered, 19 goes, 20 has brought, 21 are you baking, 22 enjoy, 23 am wearing, 24 catches, 25 are living, are looking.

4. Grammar practice

Do ex. 3, p. 9.

Do ex. 4, p. 10.

5. Writing - Do ex. 5, p. 10.

6. Speaking - Do ex. 7, 8, p. 11

продовження Додатку Б

7. Reading and writing

Complete the letter using the present perfect of the verbs in brackets.

Dear Kelly,

Thanks for your postcard from France. I'm sorry I (1) ... (not write) before but I (2) ... (be) very busy and very hot! Jack's parents are here and we're doing a lot of sightseeing. They (3) ... (read) a few guide books and they want to see everything. We (4) ... (do) quite a lot so far. We (5) ... (be) to Mombasa on the coast, we (6) ... (climb) the foothills of Mount Kilimanjaro and we (7) ... (fly) over the Victoria Falls in Zimbabwe. At the moment I'm writing this letter on safari in the Serengeti National Park. We (8) ... (just see) some lions! By the way, (9) ... (you ever sleep) under a mosquito net? It's great fun! Anyway, I must go, Jack's dad thinks he (10) ... (find) a scorpion in his sleeping bag!

Love, Sarah

Key: 1 haven't written, 2 have been, 3 have read, 4 have done, 5 have been, 6 have climbed, 7 have flown, 8 have just seen, 9 have you ever slept, 10 has found.

8. Summary

Choose the correct words.

She is watching TV a) right now b) for two days c) every day

She watches TV a) since morning b) now c) every day

She watched TV a) every week b) now c) yesterday

She has watched TV a) just b) yesterday c) every day

She had watched TV a) just b) yesterday c) by 5 p.m. yesterday

Match the English grammar form with its correct translation.

1) translate a) переклав (вже)

2) am translating b) переклав (три дні тому)

3) had translated c) перекладаю (зараз)

4) have translated d) перекладаю (взагалі)

5) translated e) переклав вчора до кінця уроку

9. Homework

Do ex. 6, p. 11

Додаток В

План – конспект уроку Мовної школи «Центр Натхнення»

The subject: The perfect date

Aims: граматика (G) + словниковий запас (V) + вимова (P) = впевнене мовлення

G: Present Simple

V: describing people: appearance and personality

P: final -s and -es

PROCEDURE:

Warm-up (5 хв)

- урок розпочинається з привітання та коротенької розмови в кого як справи, як проходить день, що нового в школі, чи подобається сьогодні погода і т.і.

Vocabulary (10 хв)

Вивчення нових слів уроку за допомогою гри. Лексичний бій! Мета: зафіксувати в пам'яті нові слова, які вивчатимуться під час уроку. Учитель готує список слів з нової теми. Кожний учень креслить на аркуші паперу квадрат, який ділить на 9 маленьких квадратів, у кожному з яких учні пишуть по одному слову зі списку, що вказаний на інтерактивній дошці. На виконання цього завдання учням дається 3-5 хвилин, після чого вчитель голосно читає слова зі свого списку, викреслюючи прочитані. Учні викреслюють слова, які є у їхніх квадратах. У кого виходить три закреслені слова по вертикалі, горизонталі або діагоналі, той говорить: « I've done it!». Цьому учню надається перше місце. А вчитель продовжує читати слова зі списку, щоб визначити друге і третє місце.

- Pronunciation & speaking

final -s and -es

p.9 Ex.1.17, 1.18

- Reading

p.10 Ex.2, 2.1.

- Grammar

- p.11 Ex.3

- Розминка - <https://www.youtube.com/watch?v=7KnVSZbl-fk>

Давним давно, далеко – далеко в країні ПрезентСімпл жив був король, на дивне прізвисько "To be." Цей король мав трьох синів ще з дивнішими іменами: "AM," "IS" і "ARE." Сини завжди сперечалися, хто з них головний. Одного дня король "To be" вирішив вирішити цю проблему і велів своїм синам вирушити в дорогу і знайти власні королівства.

Перший син, "AM," обрав найменше королівство, де жив лише один житель з ім'ям "I." Другий син, "IS," подорожував трохи далі і знайшов собі королівство, де жили "HE", "SHE" та "IT". Третій син, "ARE", подорожував найдовше і вибрав найбільше королівство, де жили "YOU," "WE," і "THEY."

Кожен син став королем свого власного королівства, але людям важко було запам'ятати їхні імена. І тоді молоді королевичі почали навчати своїх жителів правильно використовувати їхні дивні імена. Коли люди хотіли щось запитати у короля "AM" вони починали своє звернення з його імені. Наприклад, "AM I late?" ("Чи я запізнився?"). Коли ж вони щось розповідали, то ім'я короля ставили на друге місце. Наприклад, "she IS happy".

Коли хотіли виразити заперечення, вони також використовували імена своїх королів, застосовуючи таку ж схему як і в розповідях, лише після імені короля ставили заперечення not.

Цей спосіб спілкування допоміг уникнути непорозумінь і всі стали жити щасливо, не сперечаючись про те, хто з них головний.

Writing - виконання вправ з підручника на закріплення лексичного та граматичного матеріалу.

- **Listening**
- **Speaking**

Додаток Г

Ілюстрована таблиця для пояснення граматичного матеріалу у 6 класі [34]

EX.3.

BOOK

3 Grammar

Present Simple vs Present Progressive

TENSE	USE	EXAMPLE
Present Simple	Everyday activities or routines	<i>Beth usually wears trainers.</i>
Present Progressive	Actions happening now	<i>Beth is looking for her sandals at the moment.</i>
	Temporary states	<i>Beth is wearing sandals this summer because they are in fashion.</i>

NOTE STATIVE VERBS (see, like, love, hate, want, think, need, understand, know, etc.) are usually **not** used in the Present Progressive.
I want to buy these earrings. I love them!

Adverbs of frequency

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

always usually often sometimes never

We place adverbs of frequency:

- **before** the main verb.
*Jamie **never** wears shorts.*
*Hilda doesn't **often** go shopping.*
- **after** the verb *be*.
*Wayne is **usually** tired after work.*

How often?

A: *How often do you go to the beach?*
B: *Once / Twice / Three times a month.*

Додаток Д

Ілюстрована таблиця для пояснення граматичного матеріалу у 8 класі [23]

GRAMMAR

PRESENT TENSES

1 a) Match the sentences to the tenses below.

Are you doing anything at the moment?
 Jim has already done lots of work today.
 Bill never does anything.

Present Simple

Present Continuous

Present Perfect

b) Complete the rules with the words from the box.

present, regularly, at the moment

- We use the Present Continuous Tense for something that is happening
- We use the Present Simple Tense for something that happens
- We use the Present Perfect Tense for something in the past which tells us something about the

c) Make up your own sentences using the tense forms above.

2 Copy the table and identify different forms of English present tenses. Fill in the gaps.

English present tenses	Questions	Positive answers	Negative answers
Present ...	Is he still watching <i>Titanic</i> ?	Yes, he is.	No, he isn't.
Present ...	Do you sometimes go to the cinema?	Yes, I do.	No, I don't.

Додаток Е

«Анкетування»

виберіть, будь ласка, варіант, що Вам найбільше підходить

1. Ваш улюблений предмет в школі _____
2. Предмет, який Вам не подобається у школі _____
3. Чи подобається Вам навчатись у школі ?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) краще онлайн
4. Чи маєте Ви досвід спілкування з іноземцями ?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) так, лише через соцмережі
5. Коли Ви спілкуєтесь з іноземцями, чи виникають у Вас труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови?
 - 1) так
 - 2) ні, у мене з англійською все добре
 - 3) я використовую гугл-перекладач, тому ми один одного прекрасно розуміємо.
6. Чи готові Ви першими розпочати розмову з іноземцем ?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) залежить від настрою
 - 4) залежить від ситуації
7. Чи відчуваєте Ви страх або невпевненість, коли говорите англійською?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) я не розмовляю англійською
8. Чи вважаєте ви предмет "Англійська мова" цікавим і корисним для вас?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) Ваш варіант _____
9. Щоб ви б хотіли би змінити на уроках англійської мови?
 - 1) все влаштовує
 - 2) відмінити цей предмет в школі взагалі
 - 3) Ваш варіант _____
10. Чи сумували Ви за вашими однокласниками під час онлайн навчання?
 - 1) так
 - 2) ні
 - 3) за де –якими однокласниками
11. Уроки англійської мови для Вас є:
 - 1) цікавими і захоплюючими
 - 2) нудними
 - 3) взагалі нічого не розумію
 - 4) ваш варіант _____
12. Як думаєте, чи достатньо у Вас ресурсів (підручники, матеріали) для успішного вивчення англійської мови?
 - 1) Так
 - 2) Ні
 - 3) Ваш варіант _____
13. Яка оцінка з англійської мови у вас була за минулий рік ? _____
14. Яка оцінка з англійської мови у вас а цьому році ? _____
15. Чому Ви вчите англійську мову?

- 1) для подорожей
 2) для подальшої роботи
 3) для гарних оцінок
 4) батьки заставляють
 5) Ваш варіант _____

16. На скільки Ви впевнені, що ви досягнете своїх цілей у вивченні англійської мови?

- 1) впевнений
 2) не впевнений
 3) Ваш варіант _____

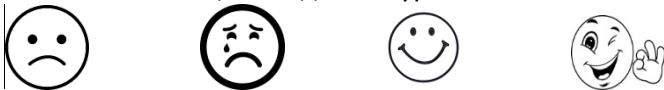
17. Чи виникають у Вас труднощі в навчанні англійської мови ?

- 1) Так, з граматикою
 2) Так, важко зрозуміти на слух
 3) Не виникають
 4) Не маю бажання взагалі вчити англійську
 5) Ваш варіант _____

18. Чи допомагають Вам батьки з домашнім завданням з англійської мови?

- 1) Так
 2) Ні
 3) інколи

19. З якими емоціями йдете на урок англійської мови. Обведіть смайлик.

20. Як Ви оцінюєте свій поточний рівень знань англійської мови ?

- 1) початковий
 2) середній
 3) високий

21. Чи відвідуєте Ви додаткові уроки англійської мови за межами школи?

- 1) Так
 2) Ні

22. На Вашу думку, чи дружній у Вас клас ?

- 1) Так
 2) Ні

23. Яка атмосфера у класі під час уроку англійської мови

- 1) Позитивна та дружня
 2) Стресована та напружена
 3) Залежить настрою вчителя
 4) Нудна та малоцікава

24. Якщо ви отримуєте погану оцінку як швидко ви намагаєтесь її виправити

- 1) намагаюсь виправити якомога швидше
 2) не виправляю зовсім
 3) по-різному

25. Що подобається на уроці англійської _____

26. Що не подобається _____

27. Які емоції коли урок закінчується

Дякуємо за увагу 😊

Ви – дивовижно-чудові)

Додаток Ж

«Методика оцінки комунікативних умінь А. А. Кареліна»

Виберіть, будь ласка, варіант, що Вам підходить

1. Чи намагаєтеся Ви припинити бесіду в тих випадках, коли тема (або співрозмовник) нецікаві Вам?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

2. Чи дратують Вас манери Вашого партнера по спілкуванню?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

3. Чи може невдале висловлювання іншої людини спровокувати Вас на різкість або грубість?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

4. Чи уникаєте Ви вступати в розмову з невідомою або малознайомою Вам людиною?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

5. Чи маєте Ви звичку перебивати співрозмовника?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

6. Чи робите Ви вигляд, що уважно слухаєте, а самі думаєте зовсім про інше?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

7. Чи міняєте Ви тон, голос, вираз обличчя в залежності від того, хто Ваш співрозмовник?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

8. Чи міняєте Ви тему розмови, якщо співрозмовник торкнувся неприємної для Вас теми?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

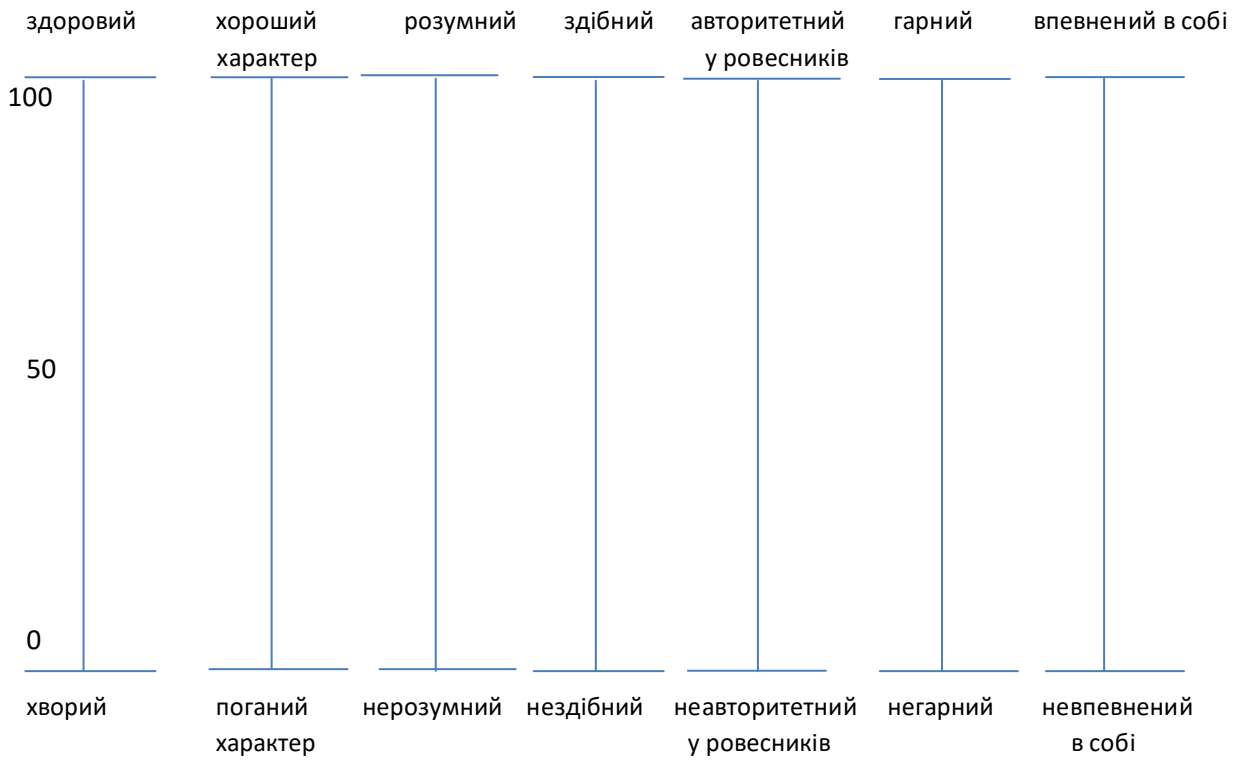
9. Чи поправляєте Ви людину, якщо в її мові зустрічаються неправильно вимовлені слова, назва?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

10. Чи використовуєте Ви поблажливо-вказівний тон з відтінком неповаги чи легкої насмішки до співрозмовника ?
а) майже завжди б) в більшості випадків в) іноді г) рідко д) майже ніколи

Додаток К

«Діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн»

ОЦІНІТЬ ЯК ВИ СЕБЕ ПОЧУВАЄТЕ ЗА ШКАЛОЮ,
ПОСТАВИВШИ ВІДМІТКУ, ДЕ 100 – ЦЕ НАЙБІЛЬШИЙ ПОКАЗНИК

Додаток Л

«Зведена таблиця результатів 6 – 8 класи та Мовна школа «Центр Натхнення»

1. Ваш улюблений предмет в школі ?

Варіанти відповідей	6 - а сільська місцевість, опорна школа-лицей, кількість учнів - 20	8 - б сільська місцевість опорна школа-лицей, кількість учнів - 21	6 - б місто, кількість учнів - 31	8 - в місто, кількість учнів -17	Мовна школа «Центр Натхнення», 10 учнів
Фізкультура	60 %	33,6 %	25,9 %	29,5 %	30%
Англійська	10 %	52,8 %	22,4 %	5,9 %	70 %

2. Предмет, який Вам не подобається у школі ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
Математика			14,3 %		
Англійська	15 %	47,2 %	14,2 %	0%	-
Зарубіжна				23,5 %	
Німецька	40 %				
Біологія					40 %

3. Чи подобається Вам навчатись у школі ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	80 %	76 %	74 %	84 %	80 %
ні	20 %	9,6 %	26 %	3 %	20%
краще онлайн	-	14,4 %	-	13%	

4. Чи маєте Ви досвід спілкування з іноземцями англійською мовою ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	20 %	43,2 %	29 %	25 %	100%
ні	60 %	28,4 %	35,5 %	43,8 %	
так, лише через соцмережі	20 %	28,4 %	35,5 %	31,8 %	

5. Коли Ви спілкуєтесь з іноземцями, чи виникають у Вас труднощі з висловлюваннями через брак знань з англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	50 %	80, 8%	37,9 %	37,5 %	100%
ні, у мене з англійською все добре	20 %	-	24, 1%	25 %	
я використовую гугл-перекладач, тому ми один одного прекрасно розуміємо	30 %	19,2 %	37,9 %	37,5 %	

6. Чи готові Ви першими розпочати розмову з іноземцем ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	15 %	57,6 %	32,3%	18,8 %	62,5%
ні	45 %	19,2 %	9,7%		
залежить від настрою	5 %	4,8 %	-		
залежить від ситуації	35 %	18,4 %	58,1%	81,3 %	37,5%

7. Чи відчуваєте Ви страх або невпевненість, коли говорите англійською?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	45 %	48 %	48,4 %	31,3 %	76%
ні	20 %	28 %	48,4 %	62,5 %	24%
я не розмовляю англ. мовою	15 %	24 %	3,2 %	6,3 %	

8. Чи вважаєте ви предмет "Англійська мова" цікавим і корисним для вас?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	75%	85,6 %	61,3%	56,3 %	100%
ні	5 %	4,8 %	9,7 %	-	
50/50	20 %	9,6 %	29 %	43,8 %	

9. Щоб ви б хотіли би змінити на уроках англійської мови у Вашій школі?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
все влаштовує	75%	57,4	45,%	18,%	37, 5
менше граматики вивчати		9, %	16,%	6,3%	
більше приділяти уваги розмовним темам			19,%	56,%	50 %
Ваш варіант: -відмінити цей предмет в школі; -польська більше потрібна; -я не розумію англійську зовсім - змінити підручники в школі ; - менше первірочних вправ; - все влаштовує, але не влаштовую я себе, оскільки старанно вчу, але нічого не виходить	15%	32,8	19,%	18,%	12, 5%

10. Чи сумували Ви за вашими однокласниками під час онлайн навчання?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	50%	48,%	16,%	66,%	57%
ні	20%	19,%	25,%	13,%	
за де –якими однокласниками	30%	33 %	58,%	20 %	43%

11. Уроки англійської мови для Вас є:

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
цікавими і захоплюючими	55 %	52,8%	64,%	56,%	100 %
нудними	10 %	6, 8%	12,%	6,2 %	
взагалі нічого не розумію	15 %	16,2%	6,5 %	18,%	
50/50	20 %	24,2%	16,%	18,%	

12. Як думаєте, чи достатньо у Вас ресурсів (підручники, матеріали) для успішного вивчення англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	65 %	52,8 %	90%	62,5 %	100%
ні	35 %	37, 6 %	10%	31.3 %	
50/50		9,6 %		6,3 %	

13. Яка оцінка у школі з англійської мови у вас була за минулий рік

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
2	10 %				
3	5 %				
4	10 %	4,8 %			
5	10 %	4,8 %			
6	10 %	4,8 %	6,5%	12,5 %	
7	5 %	9,5%	9,7%	12,5 %	
8	10 %	14,2 %	12,9%	31,3 %	
9	10 %	9,5%	6,5%	25 %	
10	10 %	9,5%	12,9%	6,3%	24%
11		9,5%	19,4%		36%
12			3,2 %		12%
не пам'ятаю	20 %	33,4%	29%	12,5 %	28%

14. Яка оцінка з англійської мови у вас в цьому навчальному році?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
2	10 %				
3					
4		9,5%		6,3 %	
5		4,6%			
6			9,7%	6,3 %	
7	5 %	4,6%	6,5%	6,3 %	
8	10 %	4,6%		12,5 %	
9			16,1 %		
10	10 %	9,5%	6,5 %	12,5 %	50 %
11			16,1%		
12	5 %		-		25%
не знаю	60 %	67, 2%	45,2 %	56,1 %	25%

15. Чому Ви вчите англійську мову?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
для подорожей	46 %	48,2%	41,9%	31,3%	75%
для подальшої роботи	43 %	62, 4 %	25,8%	25 %	75 %
для гарних оцінок	15%	19, 2%	6,5 %	18, 8 %	
батьки заставляють	10%	14,4%	16,1%	6,3 %	
я не хочу вивчати англ. мову, але вона є в навчальній програмі	5%	4, 8%	9,7 %	18,8 %	

16. На скільки Ви впевнені, що ви досягнете своїх цілей у вивченні англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
впевнений	70 %	15,5%	41,9 %	50 %	100%
не впевнений	20 %	60%	9,7%	25%	
50/50	10 %	24,5%	48,4 %	25 %	

17. Чи виникають у Вас труднощі в навчанні англійської мови ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так, з граматикою	45%	37,6 %	15,8%	31, 3%	50%
так, важко зрозуміти на слух	55%	58,4 %	35,8 %	50 %	50%
не виникають	-	-	41,9%	12,5 %	
не маю бажання взагалі вчити англійську	15%	4 %	6,5%	6,3 %	

18. Чи допомагають Вам батьки з домашнім завданням з англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	30%	9,6 %	6,5 %	-	48%
ні	40%	48, 2%	45,2 %	68, 8%	30%
інколи	30%	42, 2%	48,4%	31, 3%	24%

19. З якими емоціями йдете на урок англійської мови. Обведіть смайлик.

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
	25%	48, 2%	50%	37,5%	
		8, 6 %		6,3	
	75%	43,2 %	46,7%	50 %	100 %
			3,3%	6,2 %	

20. Як Ви оцінюєте свій поточний рівень знань англійської мови ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
початковий	20%	61, 6 %	12,9 %	25 %	
середній	75%	38,4%	64,5%	68,8 %	100%
високий	5%		22,6 %	6,2 %	

21. Чи відвідуєте Ви додаткові уроки англійської мови за межами школи?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	30%	38,4%	45,2%	31,3%	100%
ні	70%	61, 6 %	54,8%	68,8 %	

22. На Вашу думку, чи дружній у Вас клас ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
так	40 %	72 %	70%	86,7%	80%
ні	60 %	15 %	30%	13,3%	20%
50/50		13 %			

23. Яка атмосфера у класі під час уроку англійської мови?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
позитивна та дружня	40 %	38,4%	22,6%	62, 5%	70 %
стресована та напружена	20 %	14,4%	16,1%		
залежить від настрою вчителя	40 %	62,4%	58,1%	25 %	30 %
нудна та малоцікава		4,8 %	3,2 %	12,5 %	

24. Якщо ви отримуєте погану оцінку як швидко ви намагаєтесь її виправити ?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
намагаюсь виправити якомога швидше	20 %	14,4%	26,7%		
не виправляю зовсім	15 %	9,6%	13,3 %	25%	
по-різному	65%	76 %	60 %	75 %	100%

25. Що подобається на уроці англійської мови в основній школі?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
все подобається		24%	7,4%	12 %	100%
нова тема		12,8%	4%	15 %	
коли вчитель у доброму настрої	34%	17,2%	6%	60 %	
читати, писати і перекладати		9,6%	2,6%	6%	
грати ігри	73%		82%		
нічого не подобається	8,4%	9,6 %	-	7 %	
музичні вправи		12,8%			

26. Що не подобається на уроці англійської в основній школі?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
все подобається	30%	18,4%	22,3%	40 %	30%
читати і перекладати	20%	10,1%	7,1 %		
нічого не подобається	20%	13%	10,7%	12,4%	
коли інші учні перебивають			3,7%		
поганий настрій вчителя	30%	28,8%	19,5%	26%	50%
слухати аудіювання			16,8%		
коли часто запитують		9,9 %	19,9%		
нічого не розумію		6,5 %		9,6 %	
коли звертають увагу лише на тих, хто добре вчиться				4,8 %	
граматичні вправи		12,3%			20%

27. Які емоції Ви відчуваєте під час уроку?

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
	25%	13,6%	23,3%	18,8%	
	20%		6,7%		
	55%	86,4%	70%	81,2%	100%

28. Ваша стать

варіанти відповідей	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
Дівчата	60%	51 %	51,6%	37,5 %	75 %
Хлопці	40%	49 %	48,4%	62, 5 %	25%

Тест оцінки комунікативних умінь А.А. Кареліна

параметри	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
20-41 низький	15%	9,6 %	-	-	
42-63 середній	45%	67 %	41,9 %	17,7 %	40%
64 – 100 високий	40%	23,4 %	58,1 %	82,3 %	60%

Діагностика самооцінки Дембо-Рубінштейн

параметри	6 - а	8 - б	6 - б	8 - в	Мовна школа «Центр Натхнення»
Низький, до 44	19,2%	28,6 %	3,8%		
Середній, 45-59	19,2 %	33,4%		6 %	
Високий, 60-74	42,4 %	14,2%	22,6%	35 %	75%
Завищений, 75-100	19,2 %	23,8%	73,6%	59 %	25%

Додаток М**«Кількість учнів середньої шкільної ланки у Судилківській ОТГ»****УКРАЇНА****ВІДДІЛ ОСВІТИ, КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ, СПОРТУ ТА
ТУРИЗМУ СУДИЛКІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ
ШЕПЕТІВСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**вул. Героїв Майдану, 65, с. Судилків, Шепетівського району, Хмельницької області, 30430,
тел.: 098-347-99-16 E-mail: sud.osvita@gmail.com Код ЄДРПОУ 44062705

02.10.2023 р. № 01-77/354

Громадяни Судилківської ТГ
Ліннік Олені Олександрівні

Відділ освіти, культури, молоді, спорту та туризму Судилківської сільської ради інформує, що у 2023-2024 навчальному році у 5-9 класах закладів загальної середньої освіти навчається 677 учнів: по програмі НУШ (5-6 класи) - 257 учнів , по загальній навчальній програмі (7-9 класи) – 420 учнів.

Начальник відділу

Наталія КОСМИНА

Додаток Н

«Кількість учнів середньої шкільної ланки у Шепетівській ОТГ»

ШЕПЕТІВСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ
вул. Соборності, 42, м. Шепетівка, 30400, тел. (03840) 4-07-88
E-mail:shosvita@i.ua

07.09.2023 № 01-21/485

Олені ЛІННІК
30400 Хмельницька обл.
с. Судилків, вул. Довженка, 11
0972205559

Управління освіти Шепетівської міської ради повідомляє, що в 5-9 класах закладів загальної середньої освіти здобуває освіту 3002 учні. З них: 613 учнів (5 клас), 577 учнів (6 клас) навчається відповідно до Концепції НУШ, нового Державного стандарту; 590 учнів (7 клас), 602 учні (8 клас), 620 учнів (9 клас) продовжують здобувати освіту відповідно до чинних навчальних програм, затверджених наказом МОН України № 898 від 03 серпня 2022 із внесеними змінами та доповненнями.

Заступник начальника управління освіти

Тетяна МУЗИКА

Наталія ШЕВЧУК
0973505854

Додаток О

«Оцінка та Логотип мовної школи «Центр Натхнення»

О.1 Логотип

О.2 Наліпка – оцінка

